

Keskkonnatasude seaduse ja maapõueseaduse muutmise seaduse eelnõu SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu kohaselt täpsustatakse õigusselguse tõstmiseks keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KeTS*) reguleerimisala – keskkonnakasutust, mille korral tuleb keskkonnatasu maksta ja kes on keskkonnatasu maksja.

Samuti muudetakse teataval määral keskkonnakasutuse tasumäärade kehtestamise lähtealuseid ning keskkonnatasude rakendamise eesmärki, et keskkonnatasude rakendamine panustaks ajakohaselt keskkonnaeesmärkide saavutamisse. Lisaks viiakse seadus kooskõlla keskkonnaseadustiku üldosa seadusega (edaspidi *KeÜS*), mille §-s 12 sätestatakse keskkonna kasutamise seotud kulude kandmise põhimõtted ja eesmärgid. Lisatakse säte, mille alusel saab tulevikus juba kehtestatud tasumääri üle vaadata ja muuta, kui on hinnatud keskkonnakasutuse liikide väliskulud, mida ka keskkonnatasud peavad kajastama, kuid ka siis, kui on töötatud välja maavarade ressursi tasustamise meetodika, mille alusel saab ühiskond taastumatu ressursi ärakasutamise eest tulu vastavalt sellest loodavale väärtusele.

Väiksemad muudatused on seotud maavara kaevandamisõiguse tasudega seotud regulatsiooni ajakohastamise ja selgunud puuduste parandamisega, tõhustatakse järelevalvet jäätmeäitluses taaskasutuse tõendamise ja veemajanduses veesaaste seirekohustuse täitmise üle. Praktikas esinenud puuduste tõttu muudetakse seaduse rakendumist loata tegevuse korral, täiendatakse kõrgendava tasu nõudmise aluseid ning saastetasu asendamise lepingu sõlmimise ja asendamise korraldusega seotud tegevust.

Keskkonna kasutusõiguse hindadega seoses ajakohastatakse kalapüügiõiguse tasudele seotud piirmäärasid ja kehtestatakse uued saastetasumäärad aastateks 2016-2025. Liiva ja kruusa kaevandamise korral kehtestatakse kaheosaline kaevandamisõiguse tasu rakendamise regulatsioon.

Kehtestatakse uued välisõhu, vee- ja jäätmete kõrvaldamise saastetasud.

Keskkonnakasutusest laekunud raha jaotus riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvete vahel seotakse lahti valitud aastate tasumääradest ning kehtestatakse keskkonnakaitsevajaduse ja ökoloogilise maksureformi põhimõtetega paremini kooskõlla viidud jaotus.

Eelnõus sätestatud keskkonnatasude seaduses sisse viidavate muudatuste aluseks on keskkonnatasude raamkava 2016+, milles on kirjeldatud muudatuste vajalikkus ja sisu täpsemalt.

Maapõueseaduses (edaspidi *MaaPS*) tehakse muudatused, mis on vajalikud maardlate üleriigiliseks ja kohalikuks jaotamisega seoses. Muudatus avaldab mõju ka kohalike omavalitsuste tuludele, kuna kaevandamisõiguse ja vee erikasutuse tasude laekumine on seotud maardla tähtsusega. Edaspidi jaotatakse tasud tagasi vastavalt maavara liigile nii, et kohalike omavalitsuste tulud ei lange.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu koostas Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna keskkonnatasude büroo nõunik Aire Rihe (tel 626 2983, aire.rihe@envir.ee) ning õigusekspertiisi tegi

Keskkonnaministeeriumi õigussakonna nõunik Annemari Vene (tel 626 2870, annemari.vene@envir.ee).

1.3.Märkused

Eelnõuga muudetakse keskkonnatasu seadust redaktsioonis RT I, 13.03.2014, 38 ja maapõueseadust redaktsioonis RT I, 08.07.2014, 21.

Eelnõu on seotud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse, maapõueseaduse, veeseaduse, jäätmeseaduse, välisõhu kaitse seaduse ja kalapüügiseadusega. Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmise vajadusega.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Seaduse eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik lihthääaltenamus.

Eelnõu koostamist regulatsiooni korrastamise osas alustati 2013. aasta alguses ja keskkonnatasude määrade kujundamise osas 2014. sügisel.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse esimene eesmärk on ajakohastada keskkonnatasude regulatsioon, täpsustada selle rakendumisala, tõsta regulatsiooni õigusselgust ning sisse viia ilmnunud puudujääkidega seotud parandused.

Praktikas on tekkinud küsimusi selle üle, missugustel juhtudel ja tingimustel keskkonnatasu nõuda õnnetusjuhtumite ja loata või keelatud kohas tegevuse korral. Õigusselguse tõstmiseks esitatakse sätetes selgemalt ja detailsemalt see, missugustel juhtudel keskkonnatasu tuleb maksta. Samuti täpsustatakse seda, missuguses koosmõjus rakendatakse olukorraspetsiifilisi koefitsiente ja kõrgendavaid koefitsiente.

Keskkonnatasust maksmise vabastamise alused on olnud liiga üldised, et teha selgetel alustel otsus keskkonnatasu mittenõudmiseks, mis käsitleks keskkonnakasutajaid „saastaja maksab“ printsiibi alusel võrdselt ning kooskõlas riigiabi andmise tingimustega. Keskkonnatasust vabastamine saab olla tingitud vaid keskkonnakasutuse paratamatusest, keskkonnakasutajast täielikult sõltumatust olukorrast ning äärmisest vajadusest, mille korral keskkonnatasu nõudmine oleks selgelt ebaproportsionaalne.

Ilmnunud puudujääkideks on kaevise korral täitepinnase tasumäära rakendamine maavaravaru kaevandamisel, mille puhul on tegemist kõrgema kvaliteediga materjaliga. Samuti korrigeeritakse keskkonnakasutuse arvestamise, tõendamise ja tasukohustuse arvutamise kohustuse jaotust Keskkonnaameti ja keskkonnakasutaja vahel loata tegevuse korral.

Ajakohastamist vajab metsaseadusest tulenev senine kasvava metsa raieõiguse tasu definitsioon ja sisu.

Seaduse teine eesmärk on ajakohastada keskkonnatasude kehtestamise alused vastavalt keskkonnatasude rollile keskkonnaeesmärkide saavutamise toetava meetmena, kehtestada uued saastetasumäärad ning kaheosaline kaevandamisõiguse tasu regulatsioon liiva ja kruusa kaevandamise korral aastateks 2016-2025.

Keskkonnatasude kehtestamise alused ja roll teiste keskkonnaregulatsioonide kõrval tulenevad valdkondlikest keskkonnaeesmärkidest ning nende saavutamise meetmetest ja võimalustest. 2013. aasta sügisel algas kaasamise protsess, mille käigus koguti huvirühmadelt keskkonnatasude regulatsiooni muudatusettepanekud.

Vabariigi Valitsuse 2011.–2015. a tegevusprogrammi tegevuskavale vastavalt valmis 2013. aastal Säästva Eesti Instituut Tallinna ja Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskuse RAKE koostatud uuring „Keskkonnatasude mõjuanalüüs“ (2013), milles on tehtud ettepanekud keskkonnatasude süsteemi ja tasumäärade muutmiseks aastani 2020.

Keskkonnatasude rolli tuleb käsitleda koosmõjus valdkondi reguleerivate õigusaktidega ja nendest tulenevate nõuetega, nagu näiteks regulatiivsed piirangud (piinormid, -kogused, -määrad; keskkonnaloas sätestatud nõuded). Seetõttu kujuneb keskkonnatasude kohaldamise strateegiline eesmärk pärast kõikide valdkondade põhjalikku analüüsi, mitte eraldiseisva strateegia raames. Nii ei toetuta siinses dokumendis esitatud ettepanekute puhul vaid SEI Tallinna 2013. a tööle, vaid valdkonnaspetsiifilistele uuringutele ja teadaolevatele või planeeritud arengutele konkreetses valdkonnas.

Keskkonnatasusid on vastavalt sisuvaldkonna strateegiale järjepidevalt rakendatud järgmistes rollides:

- ergutamaks loodusvarade säästlikku kasutamist;
- ergutamaks keskkonnasõbralikuma toorme ja kütuse kasutamist;
- ergutamaks taaskasutuslahenduste väljatöötamist;
- ergutamaks loodusvarade kasutajaid ja keskkonna saastajaid rakendama keskkonnakaitsemeetmeid;
- aitamaks kaasa keskkonnaga seotud tootmisväliste kulude muutmiseks tootmiskuludeks;
- kogumaks raha loodusvarade säästliku kasutamise, keskkonnakaitse ja looduse mitmekesisuse säilitamise riiklike meetmete rahastamiseks.

Keskkonnatasude süsteem kehtib sarnasel kujul juba aastast 1991. Keskkonnatasude süsteemi on seni perioodiliselt üle vaadatud ning sellega võimaldatud riigile paindlikkus keskkonnapoliitika kujundamisel ja ettevõtetele piisavalt pikk periood keskkonnatasude arvesse võtmiseks finantsplaneerimisel. Keskkonnatasude raamkava käsitleb keskkonnatasude süsteemi rakendamist aastani 2025. Esmakordselt tehakse eelnõus ettepanek keskkonnatasude määramiseks 10-aastaseks perioodiks, et investeerimiskindlus veelgi paremini tagada. Samuti tahetakse anda selged signaalid, missugused on 10-aastasest perspektiivis keskkonnakasutuse viisid, mille keskkonnoormuse vähendamiseks tuleks ennekõike tegeleda.

Keskkonnatasude raamkavas kirjeldatakse sisulistest kaalutlustest tulenevad arengusuunad ja muudatusettepanekud keskkonnatasude süsteemile. Keskkonnatasude raamkava 2016+ on seega kirjeldus keskkonnaeesmärkidest ning analüüsitud alternatiividest eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks. Raamkava sisaldab Keskkonnaministeeriumi ettepanekuid, millist analüüsitud alternatiivi tuleks rakendada. Siinses eelnõus on paljusid ettepanekuid juba arvestatud, kuid mõned tuleb sisse viia ka edaspidiste muudatuste käigus.

Puudutatud sektorite ettevõtted ja muud huvigrupid on teinud raamkava koostamise käigus mitmeid ettepanekuid, mida Keskkonnaministeeriumi analüüsis ja lisas põhjendatuse korral raamkavasse. Näiteks on arvestatud ettepanekut tasumäärade kehtestamiseks 10-aastasele ajaperioodile. Ehitusmaavarade puhul arvestati ettepanekut kaheosalise tasu rakendamiseks maavaraliikide jaoks, mille puhul esineb kõige enam mäeeraldise „broneerimise“ probleem. Põlevkivile toote hinna suhtes ressursitasu kehtestamise võimalus säilitatakse nii Vabariigi Valitsuse määruses kui ka eelnõukohase seadusega. Rõhutame, et keskkonnatasu on keskkonna kasutusõiguse hind ja keskkonnapoliitika instrument, millel on otsene eesmärk ja mõju ettevõtete tootmistegevuse suunamisele saastamise vähendamiseks ning ressursikasutuse tõhustamiseks. See roll peab säilima ka edaspidi. Ettepanekute arvestamise puhul on lähtutud sellest, et keskkonnatasude keskkonnakaitse roll säiliks ja avalduks tasakaalus majanduslike mõjudega. Keskkonnatasude raamkava 2016+ dokumenti tuleks käsitleda siinse eelnõu seletuskirjas käsitletud muudatuste taustadokumendina.

Seaduse kolmas eesmärk on muuta keskkonnakasutusest laekuva raha jaotamine selgemaks ja ajakohastada see keskkonnakaitsevajadusega ning ökoloogilise maksureformi põhimõtete ülevõtmisega riigi rahanduses.

Kehtiv seadus seob keskkonnatasude jaotamise riigieelarve, Keskkonnainvesteeringute keskuse (edaspidi *KIK*) ja kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi *KOV*) eelarvete vahel teatud aastate tasumääradega. Seeläbi olid nii *KIK*i kui ka *KOV*ide tulud fikseeritud vastavalt keskkonnakasutuse tasemele ning tasumäärade kasv ei kandunud üle nende eelarvesse. Eelnõukohase muudatusega määratakse laekuvast keskkonnatasust *KOV*idele keskkonnahäiringu kompenseerimiseks kantav osa, *KIK*ile keskkonnakaitsevajaduste rahastamiseks ja keskkonnaseisundi parandamiseks kantav osa ning riigieelarvesse sihtotstarbeta kasutamiseks kantav osa, mis on vajalik ökoloogilise maksureformi põhimõtete rakendamiseks, kui vähendatakse tööjõu maksustamist ja tulenevalt sellest laekuvat maksutulu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Paragrahv 1 - Keskkonnatasude seaduse muudatused

Punkt 1 muudab § 1 lõike 1 sõnastust. Täpsustatakse, et seadus sätestab ka saastetasu määramise alused, keskkonnatasude arvutamise, **deklareerimise**, **määramise** ja tasumise korra. Samuti täpsustatakse, et sihtotstarve sätestatakse seaduse § 56 lõikes 1 sätestatud sihtasutusele kantavale rahale. Uus sõnastus on varasemaga võrreldes selgem ja vastab täpsemalt seaduse tegelikule sisule.

Punkt 2 muudab § 2 teksti. Keskkonnatasude kehtestamise lähtealuste puhul viiakse sisse viide keskkonnaseadustiku üldosa seadusele, kus on sätestatud keskkonnakasutuse eest tasu nõudmise eesmärgid ja põhimõtted. Samuti täpsustatakse, et keskkonnakaitse vajadus on seotud nii riiklike kui ka rahvusvaheliste keskkonnakaitse eesmärkidega. Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate nõuete tõttu peab Eesti piirama mitmete saasteainete heitkoguseid, rakendama piirsisaldusi ja -väärtusi saasteainete heitele. Keskkonnatasud keskkonnanäesmärkide saavutamisele panustava toetava majandusliku meetmena peavad arvesse võtma neid kohustusi, kuid ka riigi majanduslikku

ja sotsiaalsed võimekust.

Paragrahvi lisatakse lõige 2, milles sõnastatakse tingimused mitmeks aastaks ette kehtestatud tasumäärade tõstmiseks, kui ei ületata seadusega kehtestatud piirmäärasid. Tasumäärade muutmist võimaldav säte on lisatud arvestades muuhulgas Riigikohtu otsust nr 3-4-1-27-13, millega tunnistati tagasiulatuvalt (s.t. 2013. aasta II ja III kvartali kohta) kehtetuks osa vee erikasutusõiguse tasu ja kaevandamistasude määrustest, mille tulemusel ettevõtetel, kes neid tasusid on maksnud tekkis õigus enammakstud keskkonnatasu tagastamisele. Nimetatud lahend puudutas küll vaid Vabariigi Valitsuse määrusega mitmeks aastaks kehtestatud keskkonnatasude ennetähtaegset muutmist, kuid samadest argumentidest kantuna ja arvestades, et esmakordselt tehakse ettepanek kehtestada seaduses keskkonnatasud 10 aastaks ette, on kohane sõnastada keskkonnatasu määrade ennetähtaegse tõstmise alused seaduses. Lisaks keskkonnakasutuse mõju rahalise väärtuse arvesse võtmisele, kui vastavad hinnangud on valminud, on Riigikogul või Vabariigi Valitsusel õigus muuta keskkonnatasu määrasid, kui rakendatakse uutal alustel loodusvara kasutusõiguse tasusid, näiteks nõutakse riigitulu tootest loodavast väärtusest tulenevalt. Saastetasumääradel puuduvad kehtivas seaduses ülemmäärad. Nende kehtestamine eelnõukohase seadusega annab selge signaali, missugused on saasteainete heite ja ladestamise tasustamise trendid. Samas peab tasumäärade kehtestamisel ja rakendamisel arvesse võtma kogu asjakohast teavet. Lähiaastatel plaanib Keskkonnaministeerium koostöös keskkonnakasutajate ja teiste ministeeriumidega töötada välja väliskulude arvutamise meetodika ning täpsustada vajadusel saastetasude määrasid.

Punkt 3 muudab § 3 lõike 2 punktide 1 ja 2 sõnastust. Paragrahvi 3 lõike 2 punktis 1 muudetakse keskkonnakasutuse mõistet seoses metsa kasutamisega. Metsaseaduse muutmise järel ei eristata enam kasvava metsa uuendusraiega seotud tulusid või tasu. Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*) nõuab tasu riigimetsa kasutamise eest. *RMK* puhaskasumist kantakse osa riigieelarvesse, millest kuni 15% võib kanda KIKi eelarvesse. Keskkonnatasude seadus viiakse kooskõlla metsaseaduse ja muutunud regulatsiooniga ning täpsustatakse, missugune on metsa majandamisega seotud keskkonna kasutusõiguse tasu ning kuidas see kujuneb.

Paragrahvi 3 lõike 2 punktis 2 täpsustatakse, et keskkonnakasutus on nii maavaravaru kaevandamine kui ka selle kasutamine ja kasutuskõlbmatuks muutmine. Kehtiva seaduse alusel nõutakse kaevandamisõiguse tasu § 9 lõike 1 alusel nii maavaravaru kaevandamise, kasutamise kui ka kasutuskõlbmatuks muutmise eest. Sel põhjusel tuleb täpsustada keskkonnakasutuse mõistet.

Punkt 4 muudab § 3 lõike 4 sõnastust. Täpsustatakse loodusvara kasutusõiguse tasu määrade kehtestamise aluseid ja täiendatakse neid loodusvara kasutusviisi tõhususe ja säästlikkuse arvestamise aspektiga. Samuti täpsustatakse, et arvestatakse kasutusviisist tulenevat võimalikku keskkonahäiringut, mis on korrektsem nii KeÜS mõistes kui ka loodusvarade kasutamise mõjude osas. Loodusvarade kasutusõiguse tasude üheks eesmärgiks on veel loodusvarade kasutamise suunamine säästlikkusele ja kõrgema lisandväärtuse loomisele, eriti kui tegemist on taastumatu loodusvaraga.

Punkt 5 muudab § 3 lõike 6 sõnastust. Täpsustatakse saastetasude määrade kehtestamise aluseid ja täiendatakse neid saastetasu rolliga suunata keskkonnakasutajate käitumist ning toetada riiklike

kohustuste täitmist. Kehtivast sõnastusest ei selgu asjaolu, et saastetasud mitte ainult ei pea kajastama saasteaine ohtlikkust, vaid peavad suunama ka saasteainete heitkoguste vähendamisele. Uues sõnastuses täpsustatakse, et saastetasude oluline roll tuleneb keskkonnakasutajate suunamisest keskkonnakasutuse ja –koormuse vähendamisele ja seda ka keskkonnaloas sätestatud tingimustel tegutsemise korral. Keskkonnaloaga sätestatakse piinormid, mille piires on keskkonnakasutus vastuvõetav, samas on tegevus ka nende järgimisel olulise mõjuga, millest tulenevalt ongi vajalik keskkonnaloa andmine.

Punkt 6 muudab § 4 lõigete 1-3 sõnastust. Paragrahvi 4 lõikes 1 täiendatakse keskkonnatasude rakendamise eesmärki sellega, et neid rakendatakse valdkondlike keskkonnaprobleemide lahendamise instrumendina toetava majandusliku meetme rollis. Samuti peavad keskkonnatasud olema kompensatsiooniks keskkonnakasutuse keskkonnamõju rahalise vääringu osas. Kehtivas sõnastuses on esitatud vaid keskkonnatasude käitumist suunav roll.

Paragrahvi 4 lõikes 2 täpsustatakse, et keskkonnatasudest laekuv raha jaotub kohaliku omavalitsuse üksuste, vastavalt selles seaduses sätestatud tingimustele, ning riigieelarve vahel.

Paragrahvi 4 lõikes 3 täpsustatakse seda, et riigieelarvest seaduses sätestatud sihtasutusele kasutamiseks kantud raha peab kasutama sihtotstarbeliselt ning kasutus peab aitama kaasa keskkonnaseadustiku üldosa seaduses sätestatud eesmärkide saavutamisele. Kehtivas seaduses sätestati, et sihtotstarbeline on riigieelarvesse laekuva raha kasutamine, kuid selline määratlus on raha kasutamise praktika osas aegunud. Uus sõnastus tõstab õigusselgust.

KeÜS § 12 lõike 2 kohaselt on keskkonnakasutus tasuline seaduses sätestatud juhtudel. Seadus sätestab, et „Keskkonna kui rahvusliku rikkuse kasutuse eest makstakse tasu, mille suurus määratakse käesolevas jaos sätestatud keskkonnakaitse põhimõtete alusel ning mille kasutamise eesmärk on käesoleva seaduse §-s 1 sätestatud eesmärkide saavutamisele kaasaaitamine.“

Keskkonnatasude seadus täpsustab, millises osas on keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamine sihtotstarbeline. Kuna keskkonnatasude seadus on KeÜSi suhtes eriseaduseks, on sellise täpsustuse tegemine võimalik.

Punkt 7 muudab § 5. Selgemalt määratletakse see, kes ja mis tingimustel on keskkonnatasu kohuslased. Kehtiva seaduse alusel on keskkonnatasusid õnnetusjuhtumite puhul rakendatud erinevalt ning mõnel juhul võib selle rakendamine olla küsitav või alus ebaselge. Muudetud tekstis täpsustatakse, et keskkonnakasutus on tasustatud keskkonnatasude seaduse alusel kui:

- 1) keskkonnakasutuse ulatus ja viis nõuaks keskkonnaluba või muul alusel õiguse omandamist (olenemata, kas see õigus isikul on või ei ole);
- 2) keskkonnaluba ei pruugi olla nõutav, kuid kemikaale või jäätmeid satub keskkonda nende transpordi või hoiustamise käigus;
- 3) keskkonnaluba ei pruugi olla nõutav, kuid ohtlikke saasteaineid või jäätmeid satub merevette.

Seega eristatakse § 5 lõikes 3 lisaks keskkonnaloa kohustusega seotud keskkonnakasutusele veel kaks keskkonnakasutuse vormi, mis enda ohtlikkuse ja võimaliku keskkonnamõju tõttu peaksid

olema saastaja maksab printsiibi järgi igal juhul tasustavad ja mille puhul peaks rakenduma ka saastetasu ennetav roll.

Lisaks täpsustatakse § 5 lõikes 4 seda, et tasustatakse keskkonda jäänud saasteainete või jäätmete kogust. Eesmärgiks on motiveerida saastajat keskkonda sattunud jäätmeid või saasteaineid võimalikult ulatuslikult likvideerima. Keskkonnast eemaldatud saasteainete ja jäätmete kogus tuleb tõendada ning tasu selle koguse eest maksta ei tule. Samuti täpsustatakse § 5 lõikes 5 seda, kes maksab keskkonnatasu kui keskkonda kasutati sellise tegevuse alusel, mille puhul ei nõuta keskkonnaluba. Keskkonnatasu maksmise kohustus on jäätmete, saasteainete või kemikaalide valdajal, kellel oli tõenäoliselt suurim kontroll nende nõuetelevastava ja ohutu kasutamise, transpordi või hoiustamise üle.

Paragrahvi 5 lõikes 6 sätestatakse, et keskkonnatasu maksmise kohustus ei laiene isikule, kelle keskkonnakasutuse ulatus või viis ei nõua keskkonnaloa olemasolu, välja arvatud lõikes 3 sätestatud juhul.

Paragrahvi 5 lõikes 7 täpsustatakse kõrgendatud tasu nõudmise aluseid ja kirjutatakse need võrreldes kehtiva seadusega selgemalt lahti. Kehtiv seadus on ebamäärane ja jätab seaduse rakendajale suure tõlgendamisruumi. Paragrahvi 5 lõige 7 sätestab üldise alusena, millal tuleb keskkonnatasu kõrgendatud määra kohaldada. Kõrgendatud määra võtmise täpsustatud alused on välja toodud § 22 lõikes 1.

Kehtivas keskkonnatasude seaduses ei ole sätestatud, et keskkonnatasu maksjaks saab olla ka riigi-, valla- või linnaastutus või kui asjakohane, ka riik, vald või linn. Maksukorralduse seaduse § 6 lõige 2 sätestab, et maksumaksja on füüsiline või juriidiline isik või riigi-, valla- või linnaasutus, kes seadusega sätestatud tingimustel ja korras on kohustatud maksu maksuma ning täitma teisi talle seoses maksukohustusega pandud rahalisi ja mitterahalisi kohustusi. Maksukorralduse seaduse § 6 lõike 5 kohaselt ei loeta riiki, valda või linna maksumaksjaks ega maksu kinnipidajaks, kui maksuseaduses ei ole sätestatud teisiti.

Keskkonnatasude seadus ei täpsustanud siiani, kes võib olla maksu maksjaks. Muudatusega (§ 5 lõige 8) täpsustatakse et selleks võib olla ka riigi-, valla- või linnaasutus ja riik, vald või linn. Keskkonnatasu kohuslased on ka riigiasutused nagu näiteks Maanteeamet, kelle valduses on kaevandamisload, ning mitmed teised riigiasutused. Võrdse kohtlemise ja saastaja maksab printsiibi alusel peab keskkonnatasu maksuma ka riik, vald, linn või tema asutus, kes keskkonda kasutab.

Punktis 8 eraldatakse seni KeTS § 5 koosseisus olnud keskkonnatasu maksmisest vabastamise regulatsioon ja kehtestatakse see selguse huvides eraldi paragrahvis (§ 5¹). Paragrahvis sätestatakse keskkonnatasu maksmisest vabastamise alused, tõendamiskohustuse kandja ja vabastamise saamise korraldus.

Kehtivas seaduses sätestavad keskkonnatasu maksmisest vabastamise alused § 5 lõiked 6 ja 7. Vabastamist saab võimaldada kui keskkonnakasutus toimus loata või loaga lubatust suuremas koguses, kui selle eesmärk on hoida ära keskkonnakasutusega tekitatud kahjust veel suurem kahju.

Samuti võimaldatakse keskkonnatasust vabastamist, kui sellega hoitakse ära inimohvreid põhjustada võiv õnnetus või see toimub loodusõnnetuse toimetel või tagajärgede likvideerimiseks.

Muudatuse vajaduse tingis kehtiva regulatsiooni ebamäärasus selle osas, missugustel alustel võib keskkonnakasutus olla just suurema keskkonnakahju ärahoidmiseks. Kui ettevõtte on jätnud täitmata hoolsuskohustuse, seadmestik või infrastruktuur ja puhastusseadmed on vananenud ning näiteks saastunud vett juhitakse puhastamata suublasse, sest vastasel korral tekiks puhastusseadmes ülekoormus ning suublasse tuleks juhtida kogu saastunud vesi, siis sellisel juhul ei saa vabastamine „saastaja maksab“ printsiibi rakendumisest olla seadusandja eesmärgiks. Sarnaste juhtumite korral tekib küsitavus keskkonnakasutaja enda vastutuse aspektist ning piiri osas, mida saab tõmmata saastaja maksab printsiibi rakendamise ning vältimatu ja keskkonnakasutaja enda kontrolli alt täielikult väljas oleva keskkonnakasutuse vahel.

Sel põhjusel jäetakse eelnõukohase seadusega välja keskkonnatasust vabastamist võimaldav säte suurema keskkonnakahju ärahoidmise korral. Keskkonnakasutuse vabastamise alus saab olla erandlik ja keskkonnakasutajast sõltumatu asjaolu, mis on ettenägematu ja keskkonnakasutaja või selle eest vastutaja kontrolli alt väljas. Samuti oleks ebaproportsionaalne nõuda keskkonnatasu kui keskkonda kasutatakse otseselt inimohvrite tekke vältimiseks. Selliste juhtumite täpsem kirjeldamine ei ole praktiline, kuna need peavad olema tõepoolest tavapärasest tegevusest erandlikud ja võimalike riskide kontrollimise meetmetega maandamatud. Keskkonnatasust vabastamise otsus samalaadse keskkonnakasutuse kõrval teise keskkonnakasutaja puhul tekitab ka riigiabi andmise küsimuse. Ka sel põhjusel saab vabastamise erand olla põhjendatud vaid keskkonnakasutuse puhul, kui see tulenes vääramatust jõust või oli suunatud konkreetselt inimohvrite vältimiseks.

Eelnõu kohaselt on kaks vabastamise alust:

- 1) keskkonnakasutus toimus inimohvreid põhjustava õnnetuse ärahoidmiseks – inimelul on prioriteet ja seega on keskkonnakasutus põhjendatud;
- 2) vääramata jõu puhul - mõeldud on erandlikke ettenägematuid olukordi, mille puhul keskkonnatasu rakendamine keskkonnakasutuse eest oleks selgelt ebaproportsionaalne ja tegemist ei ole saastaja enda valikutest tuleneva või kontrolli all oleva sündmusega (nt loodusõnnetus).

Vääramatu jõud on saastetasu maksmisest vabastamise alusena olnud seaduses ka varem¹. Leiame et see annab kehtivast sõnastusest enam edasi mõtet, et keskkonnatasust vabastamine on võimalik ainult erandlikel, ettenägematutel juhtudel.

1 Nimetatud alused on sarnasel kujul kehtinud juba aastast 1993, mil saastekahju hüvitamise seaduse § 2 lg 2 sätestas: „(2) Saastekahju hüvitist ei tule tasuda, kui saasteainete ja jäätmete looduskeskkonda viimine toimub:

- 1) kogustes ja viisil, mille puhul saasteluba ei nõuta;
- 2) vääramatu jõu toimetel;
- 3) valitsusasutuse otsuse alusel.“

Aastal 1999 jõustus saastetasu seadus, mille § 2 lg 3 sätestas:

„(3) Saastetasu ei võeta, kui saasteained või jäätmed viiakse keskkonda:

- 1) kogustes ja viisil, mille puhul luba ei nõuta;
- 2) vääramatu jõu toimetel;
- 3) veelgi suurema saastamise või inimohvreid põhjustada võiva õnnetuse ärahoidmiseks.“

Paragrahvi 5¹ lõikes 2 sätestatakse vabastamise aluseks olevate asjaolude esinemise tõendamise kohustus keskkonnatasu maksjale. See on vajalik, kuna kehtivas seaduses ei selgu, missugune on keskkonnaministri tõendite kogumise kohustuse ulatus, samuti ei pruugi see praktikas olla pärast sündmust vajalikul moel võimalik. Kui vabastamise taotlus esitatakse kuu pärast sündmust koos keskkonnatasu deklaratsiooniga, siis ei ole keskkonnaministril võimalik kontrollida, kas vabastamise asjaolud esinesid muul moel, kui toetudes keskkonnakasutaja ja võimalusel Keskkonnaamet või Keskkonnainspektsiooni tõenditele. Keskkonnakasutajal on seega suurim ligipääs asjakohasele teabele, samuti huvi rahalise kohustuse vähendamise suhtes. Edaspidi tuleb keskkonnakasutajal tõendada asjaolude esinemist ja esitada vajalik teave või koguda lisainformatsiooni. Erandlike asjaolude korral ei peaks olema vaidlust selle üle, kas esitatud tõendid on piisavad, see peaks neist otseselt tulenema.

Paragrahvi 5¹ lõikes sätestatakse see, et vabastamise otsuse teeb keskkonnaminister, sarnaselt kehtivale seadusele.

Punktid 9-11 käsitlevad riigimetsa kasutusõiguse tasuga seonduvaid muudatusi. Punkt 9 muudab § 7 punkti 1 sõnastust, punkt 10 tunnistab kehtetuks § 8 ja punkt 11 täiendab seadust §-ga 8¹. KeTS § 3 lõike 2 punkti 1 järgi on keskkonnakasutus kehtiva KeTS tähenduses kasvava metsa uuendusraie, KeTS § 7 punkti 1 kohaselt on teiste seas loodusvara kasutusõiguse tasu ka kasvava metsa raieõiguse tasu. KeTS § 8 lõige 1 sätestab, mille eest kasvava metsa raieõiguse tasu makstakse, ning lõige 2 viitab tasuga seotud regulatsioonile metsaseaduses. Eelnõu punktis 11 täpsustatakse kasvava metsa raieõiguse tasu mõiste asemel kehtivast metsaseadusest tuleneva tasu ulatust. Eelnimetatu on vajalik, kuna 01.01.2009 jõustunud metsaseaduse muudatusega tunnistati senine kasvava metsa raieõiguse tasu regulatsioon kehtetuks. Metsaseaduse § 48 lõike 5 kohaselt kinnitab RMK puhaskasumist riigieelarvesse kantava summa Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul. Taotluse koos RMK nõukogu kinnitatud majandusaasta aruandega esitab rahandusministrile keskkonnaminister. KeTS § 57¹ kohaselt kantakse sellest summast 15% KeTS § 56 lõikes 1 nimetatud sihtasutusele. Muudatusega piiritletakse riigimetsa kasutusõiguse tasu mõiste sisu RMK puhaskasumist riigieelarvesse kantava rahaga. Muudatusega ei kaasne olulist mõju riigieelarvele ega eelnimetatud sihtasutusele, sellega ajakohastatakse KeTS regulatsioon.

Punkt 12 täiendab § 9 lõigetega 1¹–1³. Lõiked sätestavad liiva ja kruusa kaevandamisel kaheosalise tasu maksmise kohustuse, selle ulatuse, rakendamise korra ning aluse.

Kaevandamisõiguse tasu arvestamisel on kehtivas regulatsioonis puuduseks see, et tasu suurus oleneb kaevandatud varu hulgast. Kui maavara ei kaevandata, jääb riigil keskkonnamõju kompensatsioon saamata, kuigi kaevandaja valduses on riigi maa ja maavara. Samuti ei pruugi kehtiv varustuskindluse põhimõtte rakendamine tagada vastavust tegelikule vajadusele riigipoolsele sekkumisele varustuskindluse tagamiseks. **Aastal 2013 oli selliseid karjääre, kus kaevandamist ei ole viie aasta jooksul toimunud, kolmandik.** Riigi omandis maavara või riigi maal asuvaid karjääre seisis kasutuseta viie aasta jooksul 20%.

Kaevandaja saab kehtivas süsteemis hoida maardlat oma valduses ja ise otsustada, millal ja kui palju kaevandada. Selline olukord pärsib konkurentsi ettevõtete vahel ja suurendab vastuolusid kohaliku elanikkonnaga. Kehtiva süsteemi tulemusel on ehitusmaavarade puhul ilmnunud mäeeraldiste broneerimise ja kasutuseta seismise probleem. Nimelt kaevandatakse keskmiselt aastas

vaid 30% loas märgitud keskmisest kaevandamise mahust. **Alla 10% keskmisest kaevandamise mahust kaevandati rohkem kui 60% liiva ja kruusa lubade puhul.**

Tabel 1. Lubade osatähtsus, mille alusel kaevandati 2013. a alla 10% keskmisest jääkvaru alusel arvutatud aastamäärast.

Maavara	Osakaal lubadest
ehitusliiv	63%
täiteliiv	75%
ehituskruus	61%
täitekruus	100%
ehituslubjakivi	46%
ehitusdolokivi	45%
täitedolokivi	100%
viimistlusdolokivi	50%

Allikas: Keskkonnaministeerium.

Keskmine aastamäär väljendab sisuliselt loa taotleja tegevuse plaani. Seadus näeb ette, et loa alusel kaevandada antav varu ei tohi olla suurem kui kaevandamise aastamäär ja loa kehtivusaja aastate korrutis. Samas keskmise aastamäär ületamine mingeid sanktsioone kaasa ei too. Järjepidevalt keskmisest kaevandamise mahust vähem kaevandamine toob enamasti kaasa esialgu määratud loa kehtivusaja pikendamise. Maksimaalse aastamäär aluseks võib olla piirang varu kasutada, millest sõltub ka uute lubade andmine (põlevkivi ja turvas), või keskkonnanõuded või mõlemad. Kaevandada antav varu ei tohi olla suurem kui kaevandamise maksimaalse aastamäär ja loa kehtivusaja aastate korrutis. Maksimaalset aastamäär ületada ei tohi (selle eest on ette nähtud viiekordne tasu ja trahv loa nõuete rikkumise eest). Aastamäär määratakse loale taotluse alusel, arvestades seaduse nõudeid, keskkonnatingimusi ja tehnoloogiat. Liiva ja kruusa puhul rakendatakse maksimaalset aastamäär keskkonnakaitselistest piirangutest tulenevalt. Minimaalset kaevandamise aastamäär ei ole.

Kokkuvõttes viib karjääride kasutuseta seismine ja keskmisest planeeritud kaevandamismahust järjepidevalt vähem kaevandamine mitmete karjääride ebaotstarbeka avatuna hoidmiseni ning kaevandamistegevuse venimiseni, ehkki häiringud kohalikele elanikele on samad. Teisalt võimaldab see taotleda kaevandamislube, kui selleks puudub vastavas asukohas sel hetkel majanduslik tasuvus ja nõudlus, st lubade jaotus ettevõtete vahel ei pruugi olla majanduslikult põhjendatud.

Muudatuse eesmärk: MaaPS regulatsioon ja kaevandamisõiguse omamise tasu ning maavara kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise tasu koosmõjus suunavad kaevandama vähima keskkonnamõjuga, maavara väljama kiirelt (vastavalt taotletud kehtivusajale ja keskmisele kaevandamismahule), korrastamistegevusega õigeaegselt lõpetama ja maavara kasutama majanduslikult otstarbekalt, sh majanduslikult põhjendatud asukohas.

Tabelis 1 välja toodud andmetest nähtub, et kõige suurem on oluliselt alla keskmise aastamäär kaevandamise probleem liiva ja kruusa puhul. Sama tulemuseni jõudis Poliitikauuringute keskus Praxis oma 2014. a töös „Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse mõjude analüüs“, kus hinnati muuhulgas muudatuse erinevaid rakendamise alternatiive ja nende mõjusid. Praxise töös tabelist 3 nähtub, et liiva ja kruusa kaevandamisõigust on välja antud 256 korral, mis moodustab üle poole kõigist kaevandamisõigustest. Seega probleemi lahendamise piiritlemiseks tuleks eelkõige keskenduda liiva ja kruusa kaevandamisele. Märgime ära, et Praxise tööga tutvudes tuleb tähelepanu pöörata, et Praxise analüüsitud kaevandamisõiguse omamise tasu rakendati erinevalt kui eelnõukohase seaduse alusel, näiteks ei võimaldatud kaevandamisõiguse omamise tasu tasaarveldamist, mis vähendab oluliselt ettevõtte riske ja uue regulatsiooni majanduslikku mõju.

Kaheosalise tasu ettepanekut kaaludes tuli arvestada, et erinevate maavarade, näiteks tehnoloogilise kivi, töötlemise protsess erineb oluliselt liiva ja kruusa kaevandamisest ja töötlemisest. Tehnoloogiline kivi on tooraine pikemas väärtusahelas väärimiseks. Selle nõudlus sõltub nii lõpptoote väärtusest rahvusvahelisel turul kui ka tehnoloogilistest arengutest. Lubja- ja dolokivi puhul sõltub järeltöötlus samuti kivi kvaliteedist ja omadustest.

Kuna tahetakse lahendada seisma jäänud karjääride ja oluliselt alla keskmise aastamäära kaevandatavate mäeeraldiste probleemi, siis on põhjendatud kaheosalise tasu rakendamine esialgu just liiva ja kruusa kaevandajatele. Tehnoloogilise toorme, savi, lubja- ja dolokivi puhul kaheosalist tasu esialgu ei rakendata. Samuti tuleb erand teha liiva kaevandamisele meres paiknevatest maardlatest, kuna kaevandamistegevus nendes on projektipõhine ja mäeeraldise kasutuseta seismine ei sõltu loomaniku plaanidest. Samuti on sealne keskkonnamõju ja häiring väiksemad.

Kaevandamisõiguse omamise tasu (edaspidi *püsitasu*) ulatusega seoses täpsustame allpool ka selle rakendamise perioodi.

Kaevandamistegevuse alustamisega võivad olla seotud lisaks kaevandamisõiguse saamisele ka teised protsessid, mille käiku Keskkonnaamet mõjutada ei saa. Näiteks võib viibida katastriüksuse muutmine või detailplaneeringu kinnitamine. Samas, kui laiendatakse olemasolevat mäeeraldist, ei pruugi ajakulu olla oluliselt erinev tavapärasest tegevusest. Selle arvestamiseks, et mõned kaevandajad ei saa nendest sõltumatutel põhjustel kaevandamistegevusega esimesel aastal alustada, rakendatakse püsitasu aasta pärast kaevandamisõiguse saamist.

Kaevandamistegevuse lõpetamisest loa kehtetuks tunnistamiseni on vajalik teatud protsessi läbimine. Loa andjale tuleb esitada korrastamise projekt, mille kinnitamisele järgneb korrastamine. Mäeeraldis on korrastatud, kui komisjon teeb korrastatuks tunnistamise otsuse. Kui püsitasu kohustus kestab loa kehtivusaja lõpuni, võib tasukohustus kehtida ka sel ajal, mil on realselt täidetud kõik tingimused kaevandamistegevuse lõpetamiseks ja loa kehtetuks tunnistamiseks. Sel põhjusel ei peaks püsitasu nõudma, kui korrastamine on tehtud. Samuti võiks tasu mitte nõuda, kui kaevandamine on lõpetatud. Samas on üheks probleemiks ka karjääride seismine pikka aega enne korrastamist. Seega ei motiveeriks selline lahendus mäeeraldist võimalikult kiiresti ja terviklikult korrastama. Korrastamine on osa loa saamise tingimustest ning seda tuleks teha esimesel tehnilisel võimalusel.

Motiveerimaks korrastama järk-järgult ning kaevandamise lõppemise järel sellega mitte viivitama, rakendatakse püsitasu kuni mäeeraldise korrastatuks tunnistamiseni.

Püsitasu suuruseks on 10% keskmisest loa alusel välja arvatud aastasest kogusest, mis tuleks väljata, et mäeeraldis ammenduks loale vastavalt loa kehtivusaja lõpuks. 10% keskmisest kogusest on piisavalt madal määr, mille kogusele vastavat kaevandamistegevust saab loa andja poolt eeldada, kui loomanik on teinud tegevusplaani ajakohaselt ning vastavuses majandustegevuse trendidega. Samas suunab 10% määr siiski tegevust ümber korraldama ja üle vaatama, kuna üle 50% loomanikest kaevandas viimastel aastatel alla selle määra. Tegemist võib olla mäeeraldises kaevandada antud varu väga suure kogusega, mida ei ole võimalik loa kehtivusaja jooksul realselt väljata. Teine põhjus võib seisneda selles, et luba seisab kasutuseta, kuna nõudlus vastaval aastal puudub. Samas väljendab seda, et probleem ei ole vaid aastases nõudluse puudumises pikaajaliste, 5 aastat kaevandamistegevuseta seisvate, karjääride osatähtsus, mida on liiva ja kruusa puhul neljandik.

Ettepaneku kohaselt arvutatakse püsitasu kehtivatele lubadele vastavalt loa jääkvarule ja kehtivusaja jäägile. Kui püsitasu rakendatakse kehtivatele lubadele kohe aastast 2016, ei jääks loomanikele

piisavalt aega vajadusel lubade muutmise taotlemiseks, tegevuse ümberkorraldamiseks või loa üleandmiseks teisele isikule.

Selleks, et võimaldada kehtivate lubade omanikele kõik eelkirjeldatud võimalused enda tegevuse muutmiseks, tehakse eelnõus ettepanek, et kehtivatele lubadele hakkab püsitasu kehtima aastast 2019. Üleminekuajaks on 3 aastat.

Punkt 13 muudab § 9 lõigete 8-10 sõnastust. Lõikes 8 täpsustatakse maavara kaevandamisõiguse tasumäära kehtestamise aluseid. Tasumäära kehtestamisel lähtutakse edaspidi lisaks kehtivas seaduses sätestatule ka kaevandamisviisist tulenevast võimalikust keskkonnahäiringust ning maavara kasutamise säästlikkusest ja tõhususest. Kaevandamisviis võib erineda näiteks selle osas kas pumbatakse välja põhjavett või mitte, samuti, kas kasutatakse lõhkamist ning missugune on korrastamisjärgne piirkonna seisund võrreldes kaevandamistegevusele eelneva olukorraga. Kõrgem tasumäär kehtib ulatuslikumat keskkonnahäiringut tekitada võiva kaevandamisviisi või selle maavara jaoks tüüpilise kaevandamisviisi puhul.

Lisaks keskkonnamõjule peab maavara kaevandamisõiguse tasu suunama taastumatut maavara tarbima vastavalt vajadusele säästlikult ja võimalikult tõhusalt, sh kõrgeima lisandväärtuse loomiseks. Kõrgem tasumäär kehtestatakse maavaradele, mille puhul on võimalik materjali asendada teiste materjalidega ning maavara ei kasutata veel kõrgeima potentsiaaliga lisandväärtuse tootmiseks.

Paragrahvi 9 lõikes 9 parandatakse viga sõnastuses: võrdväärseks maavaraga ei määrata mitte maavara, vaid katend või kaevis ja sellele rakendatakse maavara kaevandamisõiguse tasumäära.

Paragrahvi 9 lõike 10 sõnastust muudetakse. Muudatusega praegu välja jäetav lause lisati kunagi seadusesse, kuna tol ajal oli probleeme kaevis liigi määramisega. Probleemid oleks pigem olnud mõistlik lahendada praktika kujundamisega. Praegu esineb sageli juhtumeid, kus täitepinnase tasumääraga teistsaldatakse kõrgekvaliteedilist keskkonnaregistris arvel olevat maavara. Muudatuse kohaselt rakendatakse selle maavaraliigi tasumäära, millega võrdväärseks kaevis on tunnistatud.

Punkt 14 muudab § 10 lõike 5 sõnastust. Täpsustatakse seda, et tasumäära kehtestamisel lähtutakse veekogumi seisundist ja selle kaitse vajadusest, võetava vee defitsiitsusest ning vee kasutusviisist. Kui veekogumi seisund on ohustatud ja vesi on defitsiitsem, siis tuleb kehtestada veekihile kõrgem tasumäär, suunamaks võimalusel kasutama teisi veekogumeid ja maapinnalähedasemaid põhjaveekihte.

Punkt 15 muudab § 11 lõike 2 punkti 1 sõnastust. Tasu kehtib kalendriaasta kohta, kuid tasu kehtestamine ei ole edaspidi kohustuslik igaks kalendriaastaks, vaid kalendriaastatel kehtiva tasu võib kehtestada ka pikemaks ajaks ette, määrates tasu iga kalendriaasta kohta.

Punkt 16 muudab § 11 lõike 4 punktide 1-4 sõnastust. Kutselise kalapüügi tasude piirmäärad on samal tasemel olnud vähemalt 2006. aastast. Kala hinnad, mille alusel püügivahendite tasu arvutatakse on tõusnud aga suhteliselt palju. Sellest tulenevalt on seni kehtinud piirmäärad aegunud ning pidurdavad valdkonna arengut, kuna läbi Keskkonnainvesteeringute keskuse tehtavateks projektideks pole piisavalt vahendeid, et valdkonda arendada.

Kalapüügiõigusetasu kutselise kalapüügi korral on kuni neli protsenti tasu kehtestamise aastale eelnenud aastal püügivahendiga või püügipäeval püügipiirkonnas keskmiselt väljapüütud kalakoguse või püütud isendite harilikust väärtusest, kuid mitte vähem kui 0,95 eurot ehk 15 eesti krooni, mille ümardamisest selline summa tekkis. Paragrahvi 11 lõike 4 punktides 1, 2 ja 3 märgitud miinimumtasu on tarvilik tõsta ühe euroni inflatsiooni arvesse võtmiseks.

Paragrahvi 11 lõike 4 punktis 2 toodud põhjanooda tasu on aastast ühe püügivahendi eest 1278 kuni 2556 eurot. Ettepanek on tõsta piirmäära 3400 euroni, piirmäär on mitmel puhul jäänud alla nelja protsenti tasu kehtestamise aastale eelnenud aastal püügivahendiga püügipiirkonnas keskmiselt väljapüütud kalakoguse või püütud isendite harilikust väärtusest. Võrdse kohtlemise huvidest lähtudes on vaja tasu maksimummäära tõsta. Sama kehtib ka samas punktis toodud püügivahendi tasu kohta, kus kastmõrdadel on praegu kehtiv maksimumhind mitmel aastal jäänud isegi alla 2 % eelneva aasta tuludest ja sellega seoses on proportsionaalselt vähendatud teiste maakondade tasusid kastmõrdadega püügiks. Lisaks on ettepanek tõsta ka samadest põhjendustest lähtuvalt ühe tonni kohta käivat piirmäära 100 euroni. Kaugpüügis püütavate kalade väärtused on kõrged, näiteks süvalest. Praegu kehtiv piirmäär 63,9 eurot ei võimalda 4 % harilikust väärtusest kehtestada.

Kuna seni on lähtunud põhimõttest, et püügiõiguse tasud peavad katma Keskkonnainvesteeringute keskuse kaudu uuringute ja järelevalve projektide kulud, siis kehtivatest piirmääradest lähtuvalt ei ole võimalik proportsionaalseid püügiõigustasusid kehtestada. Uuringute ja järelevalve kulud on suuremad kui püügiõigustasudest tulenevad kulud. Samuti on mõistlik kehtestada tasud mitte igal aastal ja võtta aluseks tasu kehtestamise aastale eelnenud kolmel aastal püügivahendiga või püügipäeval püügipiirkonnas keskmiselt väljapüütud kalakoguse või püütud isendite harilikust väärtusest. Praegu baseerub arvestus eelnenud aastale.

Punkt 17 tunnistab kehtetuks § 13, § 14 lõike 2 ja § 15.

Kehtetuks tunnistatavad sätted käsitlevad vee-erikasutusõiguse tasu, kaevandamisõiguse tasu ja määratud jäätmete ladestamise tasu jaotamist riigieelarve ja KOVide eelarvete vahel. Otstarbekas on kohalike omavalitsuste eelarvesse ja riigieelarvesse laekuva tasu osa suurus määrata ühes sättes. Eelnõukohase seadusega kehtestatakse uus jaotus keskkonnakasutusest laekunud raha jaotamisele, mis on seotud lahti nii konkreetsete aastate tasumäärade piirangutest kui ka üleriigiliste ja kohalike maardlate jaotusest (eelnõu § 55¹). KeTS õiguselguse suurendamiseks täpsustatakse KOVidele ja riigieelarvesse (edaspidi RE) kantava tasu suurust.

Punkt 18 muudab § 16 teksti. Kehtivas seaduses on sätestatud kaheksa saasteainete gruppi, mille heitmisel välisõhku rakendatakse erinevat tasumäära.

Välisõhu kvaliteeti halvendavaid protsesse püütakse rahvusvaheliste õigusaktide ja konventsioonide abil reguleerida, inimtegevuse mõju piirata ja vähendada. Alates 70ndatest aastatest on aktiivselt püütud vähendada saasteainete välisõhku paiskamist. Suurimat edu on saavutatud vääveldioksiidi (SO₂) emissiooni vähendamisel. Päevakorda kerkivad aga järjest uued saasteained. Ainete emissiooni püütakse reguleerida tootmistehnoloogia range kontrolliga ja tegevuslubades sätestatud nõuetega. Sundabinõude hulka kuulub ka õhku paisatavate saasteainete koguste maksustamine. Hoolimata täna tasustatavatele saasteainete gruppidele on teada, et õhku heidetakse erinevaid ohtlikke aineid, mille jaoks veel arvutusmetoodikad puuduvad või ei eristata neid aineid heitkogustes, ehkki nende ohtlikkus on grupi keskmisest oluliselt kõrgem. Inimtervise seisukohast vajavad need saasteained ja nende koguste seiramine ning vähendamine edaspidi oluliselt suuremat rõhuasetust.

2012. aastal lepiti 1979. aasta Genfi piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni (CLRTAP) hapestumise, eutrofeerumise ja troposfääriosooni vähendamise protokolliga raames kokku õhusaasteainete heitkoguste vähendamise eesmärgid aastaks 2020 võrreldes baasaastaga 2005. Eesti kohustus oma heitkoguseid vähendada järgmiselt:

SO₂ – vähenemine 32%, st indikatiivne piirkogus aastal 2020 on 51,9 tuhat tonni;
NO_x – vähenemine 18%, st indikatiivne piirkogus aastal 2020 on 29,4 tuhat tonni;
PM_{2,5} – vähenemine 15%, st indikatiivne piirkogus aastal 2020 on 16,9 tuhat tonni;
LOÜ – vähenemine 10%, st indikatiivne piirkogus aastal 2020 on 37,1 tuhat tonni;
NH₃ – vähenemine 1%, st indikatiivne piirkogus aastal 2020 on 9,7 tuhat tonni.

2014. aastal toimuvad EL õhupaketi läbirääkimised, mille raames võetakse need eesmärgid üle EL õigusaktidesse. Samuti soovitakse kokku leppida edasised heite vähendamise kohustused liikmesriikidele aastaks 2030.

Eestis on välisõhu kaitse seadusega (edaspidi *VÕKS*) määratletud 13 esmatähtsat saasteainet, mida tuleb arvestada riiklikul tasandil välisõhu kvaliteedi hindamisel ja kontrollimisel. Kuna mõned saasteained kattuvad riiklike piirkogustega koormatud saasteainetega, saab kokku nimetada 15 saasteainet, mis peaksid olema keskkonnapoliitiliselt eristatud, sh saastetasude abil. Eelpool nimetatutele lisandub CO₂.

Kõige prioriteetsemad on tuleval perioodil inimtervisele ohtlikud ained. Õhusaaste põhjustab peamiselt hingamisteede ning südame- ja veresoonkonna haiguseid ja pahaloomuliste kasvujate teket. Inimeste tundlikkus õhusaastele on erinev. Näiteks mitmetel riskigruppidel, nagu südame- ja kopsuhaigustega inimesed, võidakse täheldada sümptomeid ka siis, kui teistel need ei avaldu. Kõrge õhusaastega perioodil võib tundlike inimgruppide seisund halveneda niivõrd, et nad peavad oma igapäevaseid tegevusi piirama või abi saamiseks arsti poole pöörduma. Riskigrupiks on ka lapsed, kellel avalduvad negatiivsed sümptomid madalamatel õhusaaste tasemetel kui täiskasvanutel.² Seega võivad välisõhku heidetavad saasteained mõjutada oluliselt inimeste tervist ja tulenevalt ka heaolu. See on oluline nii nende suhtes, kes puutuvad saastega kokku töötingimustes, kuid ka inimeste suhtes, keda mõjutab tööstussaaste oma kodupiirkonnas. Riigile kaasneb tervisemõjude tõttu sotsiaalse toetuse andmise kulu, mida ilma saasteta ei avalduks. Inimestele heaolu langus, mida oleks saanud vältida või peaks kompenseerima.

Nendel põhjustel reguleeritakse õhusaastet nii regulatiivselt kui ka saastetasudega. Regulatsiooniga on kehtestatud normid töötingimustele (töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel) ja välisõhu kvaliteedi piirväärtused (välisõhu kaitse seaduse alusel), mis peavad kaitsma inimesi vastuvõetamatu tervisemõju eest. Keskkonnamõju komplekslokaalsetel kaitistel võivad täiendavalt olla määratud ka heite piirnormid. Samas on teada, et saasteained avaldavad mõju ka allpool piirväärtust. Sellele viitab ka välisõhu saasteloade mõju, mis rakendub piisavalt ulatusliku keskkonnamõju korral. Saastetasude roll on suunata saasteaine heidet vähendama ka siis kui piirväärtuse mõju on täidetud. Kuna mõju avaldub ka piirväärtustes püsimise korral, tulenevad sellest riigile kulud ning langeb mõjutatud inimeste heaolu, mille vähenemine tuleks ära hoida või see kompenseerida. Välisõhu saastetasud peavad seega suunama vähendama ja vältima eelkõige inimtervisele ohtlikke aineid.

Tervisemõju aspektist on peamiseks probleemseteks saasteaineteks peened ja eriti peened tahked osakesed, ohtlikud lenduvad orgaanilised ühendid (edaspidi *LOÜd*), sh kantserogeensed, mutageensed või reproduktiivtoksilised ained ja raskmetallid.

² Orro, H. Välisõhu kvaliteedi mõju inimeste tervisele – peentest osakestest tuleneva mõju hindamine kogu Eesti lõikes, 2011.

Lisaks tervisemõjule avaldavad välisõhku heidetud saasteained mõju ka ökosüsteemidele ja tehiskeskkonnale (nt ehitiste kahjustused). SO_x ning NO_x reageerimisel veega tekivad happed, mis maha sadades kahjustavad ökosüsteeme. Näiteks lämmastik on elusloodusele toitaine ning õhust maha sadenedes soodustab veekogude eutrofeerumist. Seega ei avaldu välisõhku heidetavate ainete mõju mitte ainult õhus, vaid ka maapinnal, veekogudes ning ökosüsteemides tervikuna, raskmetallid võivad sattuda läbi veelustiku ka toiduahelasse.

Tuleval perioodil on oluline, et nende ainete osas, mille jaoks on mõistlike kuludega võimalik rakendada vähendamismeetmeid, näiteks puhastussüsteemide kasutamisega, oleksid heitkoguste vähendamiseks meetmed rakendatud piisava efektiivsusega.

Lisaks tervisele ohtlikele ainetele on tähelepanu all ka ained, mis tekitavad heaolu langust, näiteks lõhnaäiringu tõttu. Levinumad lõhnaäiringut põhjustavad saasteained on NH₃ ja H₂S. Nende ainete puhul tekib lõhnaäiring ka piirväärtusest oluliselt väiksemates kontsentratsioonides. Kuigi lõhnaäiringut tekitav kontsentratsioon ei pruugi olla tervisele ohtlik, avaldab see negatiivset mõju inimeste üldisele heaolule. Tuleval perioodil tuleb pöörata tähelepanu sellele, et kohalikku häiringut tekitavate ainetega seotud häiring väheneks ja selle eesmärgi saavutamiseks võetaks kasutusele vajalikud meetmed.

Välisõhu saastetasude kehtestamise aluseks on saasteainete ohtlikkuse hinnangud ja Euroopa Liidu eesmärgid, olles aluseks ka saasteainete tasumäärade omavaheliste proportsioonide korrigeerimisel. Samuti peab saasteainete tasumäära tase olema selline, mis suunaks investeerima meetmetesse, et saasteaineid tulevikus keskkonda enam ei heidetaks.

Välisõhu saastetasude rakendamise eesmärk on toetada piirväärtuste järgimise ja teiste regulatiivsete meetmete kõrval välisõhku heidetavate ainete koguste vähendamist ja suunata otsustama vähem saastavate tehnoloogiate kasutuselevõtu kasuks. Välisõhu saastetasud peaksid andma selge signaali, mis saasteaineid tulevikus peaks vähem heitma ja et sellega arvestataks juba tootmist planeerides.

Kehtivas KeTSis on välisõhu saasteained jaotatud kaheksasse gruppi. Saastetasu rakendatakse, kui välisõhku heidetase paiksest saasteallikast:

- 1) vääveldioksiidi (SO₂) või muid anorgaanilisi väävliühendeid;
- 2) süsinikoksiidi (CO);
- 3) süsinikdioksiidi (CO₂);
- 4) tahkeid osakesi;
- 5) lämmastikoksiide või muid anorgaanilisi lämmastikuühendeid;
- 6) lenduvaid orgaanilisi ühendeid, välja arvatud metaani;
- 7) merkaptaane;
- 8) raskmetalle või nende ühendeid.

Igale grupile on kehtestatud ühtne tasumäär. Samas võib ühte gruppi kuuluda sellise jaotuse järgi väga erineva ohtlikkusega aineid. Seetõttu antakse saastetasuga ebatäpne signaal ainete heitkoguste vähendamiseks. Samuti ei erista kehtiv jaotus kohalikku häiringut tekitavaid saasteaineid. Selleks et heitkogused väheneks tuleb anda proportsionaalne signaal vastava tasumääraga, mis võtaks arvesse nii seda, kas heitkogust on võimalik mõistlike kuludega vähendada, kui ka vajadust aine vältimiseks selle ohtlikkusest tulenevalt.

Sel põhjusel analüüsiti võimalusi, kuidas edaspidi täpsemalt saasteained tasugruppidesse jaotada, ning analüüsi tulemuseks on eelnõuga keskkonnatasude seadusesse lisatav nimistu saasteainetest ja gruppidest, mida edaspidi eraldiseisvalt välisõhu saastetasuga koormata. Esitatud tasugruppide põhjal on võimalik eristada kõige ohtlikumate saasteainete tasu ja tõsta see oluliselt kõrgemaks teiste tasugruppide tasumääradega võrreldes. Peenete ja eriti peenete osakeste jaoks on vajalik ka

heitkoguste arvutusmetoodikate väljatöötamine. Kantserogeensete jt väga ohtlike ainete eristamise ja deklareerimiskohustuse seadmine eeldab üleminekuaja kehtestamist. Üleminekuag e sõltub seotud direktiivide ülevõtmise ja rakendamise ajast ning on eelnõukohase seaduse kohaselt kolm aastat. Kantserogeensete jt ohtlike ainete hulka kuuluvad ained või segud, mis klassifitseeruvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1272/2008, mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 (EÜT L 353/1, 31.12.2008, lk 1-1355), 1. kategooria kohaselt kantserogeenseks, mutageenseks või reprodutiivtoksiliseks. Nende ainete tasumäär peaks olema oluliselt kõrgem teiste esmatähtsate saasteainete tasumäärast, samuti tuleks sarnaselt käsitleda raskmetalle, sh tuleb eristada madalama keskkonnavaliteedi piirväärtuse alusel ohtlikumad raskmetallid plii, nikkel, arseen ja kaadmium.

Punkt 19 muudab KeTS § 17 punkti 9 sõnastust ja punkt 20 täiendab sama paragrahvi punktidega 10 ja 11. Kehtiva seaduse järgi on kõigile ohtlikele veesaasteainetele kehtestatud ühtne kõrge tasumäär. Heitvee suublasse juhtimist reguleeriva Vabariigi Valitsuse 29. novembri 2012. a määruse nr 99 „Reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise kohta esitatavad nõuded, heit- ja sademevee reostusnäitajate piirmäärad ning nende nõuete täitmise kontrollimise meetmed¹” kohaselt tuleb täna suublasse juhitud heitvees tagada keskkonnavaliteedi piirväärtustele vastav ohtlike ainete sisaldus. Samas on kavas seda sätet muuta selliselt, et mitte heitvees ei pea vastama ohtlike ainete sisaldus pinnavee keskkonnavaliteedi standarditele, vaid suublaks olevas veekogumis peavad olema tagatud pinnavee keskkonnavaliteedi standardid, sh on võimalus rakendada segunemistsoone. See sätte peab tagama, et ohtlike ainete suublasse juhtimisel ei ületataks suublaks oleva veekogumi keskkonnavaliteedi piirväärtusi. Keskkonnavaliteedi piirväärtuse ületamine veekogus tähendab seda, et veekogu hinnatakse halba keemilisse seisundisse.

Sarnaselt välisõhu saasteainetele tuleb ohtlikke aineid tasustada vastavalt nende prioriteedile, vähendamise eesmärgile ja ohtlikkusele. Sellega seoses on veeseaduse ja alamaktide põhjal jaotatud ohtlikud ained edaspidi kolme gruppi:

- 1) vesikonnaspetsiifilised saasteained - need on ohtlikud ained, mis on enamasti omased Eestis, seotud meie tööstusettevõtete ja nende poolt keskkonda juhitud saasteainetega. Nimekirja saasteainetest määrab keskkonnaministervastavate uuringute alusel.
- 2) prioriteetsed ained ja teatavad muud saasteained - on need ohtlikud ained, mis on Euroopa Liidus prioriteetsed määratud. Nende ainete keskkonda juhtimist tuleb vähendada.
- 3) prioriteetsed ohtlikud ained - eriti ohtlikud ained, mille keskkonda juhtimine tuleb Euroopa Liidu nõuetest tulenevalt lõpetada või järk-järgult vähendada.

Punkt 21 muudab § 18 lõike 1 sõnastust. Sõnastusest jäetakse välja täpsustus, et jäätmete kõrvaldamist käsitletakse vaid jäätmeseaduse mõistes. Praktikas võib esineda olukordi, kui ei toimu jäätmete kõrvaldamist jäätmeseaduse mõistes, kuid jäätmeid sellest hoolimata siiski viiakse keskkonda ja ei taaskasutata. Jäätmete keskkonda viimise eest peaks tasu maksma igal juhul, kui neid ei taaskasutata jäätmeseaduse mõistes, ehk kõrvaldatakse.

Punkt 22 täiendab § 18 lõikega 3. KeTSi § 18 lõigete 1 ja 2 kohaselt saastetasu ei rakendata, kui jäätmeid viiakse keskkonda nende taaskasutamise eesmärgil. KeTSi § 18 lisatud lõige 3 tõhustab jäätmete taaskasutamise kontrolli, vähendab võimalusi tasu maksimisest kõrvalehoidmiseks ning paneb loakohuslasele jäätmete taaskasutuse tõendamise kohustuse selle nõudmisel Keskkonnaameti, Keskkonnainspektsiooni või muu volitatud asutuse esindaja poolt. Muudatus tõhustab loakohuslase tegevuse üle teostatavat järelevalvet loale vastavuse osas. Muudatusega võib kaasna positiivne mõju sisulise taaskasutuse edendamisele.

Punkt 23 muudab § 19 lõiget 1. Muudetakse kehtivaid saastetasumäärasid saasteainete heitmisel paiksetest saasteallikatest välisõhku. Välisõhu saastetasud peaksid andma selge signaali, milliste saasteainete heiteid peaks tulevikus vähendama ja võimaldama sellega arvestada tootmise pikaajalisel planeerimisel. Piisav tasumäär on oluline õigete signaalide andmiseks nt õlitootmise laienemise perspektiivis, Eesti saasteainete heitkoguste vähendamise kohustuste täitmise jaoks aastal 2020 ja selleks, et tulevikus lõpetataks inimtervisele kõige ohtlikumate ainete heide.

Uute tasugruppide abil on võimalik eristada kõige ohtlikumate saasteainete tasu ja tõsta see oluliselt kõrgemaks teiste tasugruppide tasumääradega võrreldes. Heitkoguste arvutusmetoodikate väljatöötamiseks ning tasumäärade oluliselt kõrgema taseme tõttu on vajalik üleminekuaja kehtestamine. Üleminekuage peaks sõltuma seotud direktiivide ülevõtmise ja rakendamise ajast. Hinnanguliselt on see kolm aastat.

Tasumäärade tasemete määramisel on arvestatud nii rahvusvaheliste organisatsioonide tehtud ettepanekuid, Eesti jaoks arvatud väliskulude hinnanguid kui ka vajadust püsida 2020. aastaks määratud piirkogustes.

Euroopa Komisjoni poolt on tehtud Eestile järgmised soovitused Eestile ökoloogilise maksureformiga jätkamiseks³:

- Tõsta Sox ja Nox tasud **1000 euro**ni tonn aastaks 2020 (2015. a ca 145 eurot tonn);
- Tõsta PM10 tasu **2000 euro**ni tonn aastaks 2020 (2015. a ca 145 eurot tonn).

Väliskulude hinnangud Eestis heidetavate saasteainete tonnide jaoks on Euroopa Terviseagentuuri 2011. aasta hinnangu⁴ põhjal vähemalt 2000-7000 ja ka rohkem eurot. Eestis kehtivatest välisõhu saastetasudest on need seega mitmeid kuni kümneid kordi kõrgemad.

Oluline on silmas pidada, et kulude tekkeriik ei väljenda seda, kus need tegelikult realiseeruvad. See võimaldab hinnata, kui palju panustab Eesti tervisemõjudesse.

Töötlemise mõjud, mis avalduvad ka veekeskkonnale läbi saasteheite välisõhku:

- NOx jõudmisel vette lisandub veekeskkonda lämmastikku – Eestil on kohustus vähendada lämmastiku jõudmist Läänemeresse.
- LOÜde ohtlikkusest vees http://www.keskkonnatehnika.ee/arhiiv/2001/6_2001/preis.htm.

Tasumäärade tõstmist põhjendavad Eesti jaoks välja arvatud saasteainete piirkulu hinnangud. Nendest ilmneb, et Eestis kehtivad saastetasude määrad on oluliselt madalamad nende avaldatava tervisemõju rahalisest hinnangust⁵. Näiteks jäävad ka madalamad piirkulude hinnangud SO_x, NO_x jt saasteainete jaoks mitme tuhande euro tasemele. Eestis kehtivad saastetasude määrad on sellest oluliselt madalamad.

Need ettepanekud ja piirkulu hinnangud käsitlevad peamiselt piirkogustega koormatud saasteaineid. Esmatähtsate saasteainete puhul saab tasumäära taseme määramisel aluseks võtta ka keskkonnakvaliteedi piirväärtuste ranguse – mida rangem tase, seda ohtlikum aine. Sellest lähtuvalt saab eristada raskmetallidest plii, arseeni, nikli ja kaadmiumi.

3 Study on Environmental Fiscal Reform Potential in 12 EU Member States, Euroopa Komisjon, 28.02.2014

4 Allikas: Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe. EEA Technical Report, No. 15/2011.

5 EEA Technical Report. Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe, 2011

Kantserogeensete jt ohtlike ainete hulka kuuluvad ained või segud, mis klassifitseeruvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1272/2008 kohaselt 1. kategooria kantserogeenseks, mutageenseks või reproduktiivtoksiliseks. Nende ainete tasumäär peaks olema oluliselt kõrgem teiste esmatähtsate saasteainete tasumäärast, samuti tuleks sarnaselt käsitleda raskmetalle.

Lisaks eelnevale tuleb esile tõsta väävelvesiniku heitkoguste vähendamise vajadust lisaks muudele meetmetele ka keskkonnatasu abil. Keskkonnainspektsioonile esitatakse aastas umbes 1200 kaebust õhukvaliteedi kohta. Valdav enamus neist kaebustest on seotud lõhnaainetega ning peamiseks häiringu põhjustajaks on väävelvesinik. Inimtervise kaitseks on kehtestatud väävelvesinikule maksimaalne ühe tunni keskmine heite piirväärtus $8\mu\text{g}/\text{m}^3$, samas kui inimene võib vesiniksulfiidi tunda juba väga väikestel kontsentratsioonidel (alates $0,011\text{-}0,026\ \mu\text{g}/\text{m}^3$). Kuigi madalad kontsentratsioonid ei pruugi otseselt kahjustada inimese hingamisteid, võivad need põhjustada elanikkonnale stressi, silmade kipitust, peavalu või kroonilist migreeni.

Samas esineb jätkuvalt ka väävelvesiniku õhukvaliteedi piirväärtuse ületamist, näiteks aastatel 2012. ja 2013 esines vastavalt 17 ja 18 väävelvesiniku lubatud tunnikeskmise kontsentratsiooni ületamist Kohtla-Järvel. Tulenevalt kaebuste arvukusest leiab Keskkonnainspektsioon, et väävelvesiniku heitega on seotud märkimisväärne lõhnahäiring ning selle heitkoguste vähendamise motiveerimiseks on põhjendatud senisest suurema saastetasu määra kehtestamine. Väävelvesiniku tasumäär peaks olema piisavalt motiveeriv selle vähendamise meetmete rakendamiseks.

Nendest kaalutlustest tulenevalt muudetakse tasumääri nii, et kõrgemalt tasustatakse kõige ohtlikumaid saasteaineid ja juhul kui need saasteained on seni kuulunud mõnda gruppi koos vähem ohtlikumate ainetega, eristatakse need uude tasugruppi alates aastast 2019. Sellisteks on eelnimetatud kantserogeensete ainete ja ühendite grupp, kuid ka peened ja eriti peened osakesed. Nende ainete eraldi deklareerimist ja tasu maksmist nõutakse, kui nende koguse eristamine või väljaarvestamine on vastava tegevuse puhul võimalik.

Uus käsitlus on ka see, et tasumäärad sätestatakse 10 aastaks aastani 2025. Muudatus tuleneb nii Riigikontrolli, huvirühmade kui ka SEI Tallinna (2013) ja Praxise (2014) ning EY töös „Estonian oil shale mining and oil production: macroeconomic impacts study“ (2014) tehtud ettepanekust sätestada investeerimiskindluse andmiseks tasumäärad ette tulenevalt pikkadest tasuvusperioodidest pikemaks ajaks kui viis aastat.

Punkt 24 tunnistab kehtetuks § 19 lõike 2 punkti 4. Sätte alusel kõrgendati teatud KOVide välisõhku heidetavate saasteainete saastetasu 2,5 korda, kuna tegu oli sätte kehtestamise ajal nn kuurortlinnadega ning sooviti vältida saasteallikate rajamist. Säte on aegunud ning ilma vajaduseta välisõhu kvaliteeti parandada ei peaks sealsete saasteallikate heide olema 2,5 korda kallim.

Punkt 25 muudab § 19 lõikeid 3 ja 4. Sätestatakse uued CO₂ tasumäärad aastani 2025. Euroopa Liidu kliimapaketis aastaks **2030 sätestatakse, et ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga (ETS) hõlmatud sektorid peaksid võrreldes 2005. aastaga heitkoguseid vähendama kokku 43% ja ELi heitkogustega kauplemise süsteemi välised (non-ETS) sektorid peaksid heitkoguseid vähendama 30%**. Praeguste arvestuspõhimõtete jätkudes (SKP inimese kohta) peaks Eesti riiklikuks vähendamiskohustuseks olema -11% võrreldes 2005.a. tasemega.

Kehtiva seaduse alusel kehtis CO₂ tasumäär suuruses 2 eurot tonnist igal aastal ning seda pidid maksma soojusetootjad kaugkütteseaduse mõistes müüdüd soojuse tootmisel heidetud CO₂ koguse eest. Samas on enamik soojusetootjaid hõlmatud ka ETSiga ning peavad kvoodi ostma kas turult või saavad selle tasuta. CO₂ tasu nõudmine CO₂ koguse eest, millele juba rakendatakse

regulatsiooni, mis on suunatud selle heite vähendamisele, on topeltregulatsioon. Sel põhjusel ei nõuta CO₂ tasu edaspidi selle CO₂ koguse eest, mis on hõlmatud ETSiga ja nõutakse sarnaselt varasema käsitlusega soojusettevõtjalt selle koguse eest, mis ei ole ETSiga hõlmatud. Samuti kasvab CO₂ tasu aastas 20%, selleks et muutuda ajas võrreldavaks kvoodihinnaga (praegu hinnanguliselt 6 eurot tonnist) ning anda õigeaegselt signaal vajalikeks ümberkorraldusteks, et saavutada aastaks 2030 seatud 11%line CO₂ koguse vähendamine ka non-ETS sektori jaoks.

Punkt 26 muudab § 20 lõiget 1. Sätestatakse saastetasumäärad saasteainete heitmisel veekogusse, põhjavette või pinnasesse.

Selle valdkonnaga seotud prioriteetsemad probleemid Eestis on:

- Hajukoormuse mõju veekogudele, kõrge fosfori- ja lämmastikuühendite sisaldus.
- Veekogude vooluhulga muutmine ning hüdro-morfoloogiliste kõrvalekallete põhjustamine, näiteks paisutamise tagajärjel.
- Punktikoormuse mõju veekogudele, kõrge fosfori- ja lämmastikuühendite sisaldus vees.

Umbes 73-75% veekogudest, sh jõed, järved ja rannikuvesi, on täna heas looduslikus seisundis ehk inimtegevuse poolt nõrgalt mõjutatud. Ligikaudu 20% veekogudest on hea seisundi saavutamiseks probleeme. Probleemid on tingitud paljudel juhtudel paisutamisest, mille tagajärjel rikutakse looduslikku vee voolurežiimi, vähendatakse looduslikku vee vooluhulka, muudetakse veekogude sängi kuju, kogutakse setteid paisude taha või lastakse setteid paisust alla.

Liigse toitainete, eeskätt fosfori ja lämmastiku sisalduse tõttu on mitteheas seisundis suurem osa rannikuveest. Selleks et parandada rannikuvee seisundit tuleb Eestil vähendada aastas merre suunduvat lämmastikukogust umbes 1800 tonni ja fosfori kogust 320 tonni võrra.

Keskkonnaseisund on pigem paranenud, kuid teatud juhtudel ja teatud kohtades probleemid süvenevad, seda eeskätt mitme majandusarenguga kaasneva koormusallika mõju kasvu tõttu. Prognooside kohaselt on aastal 2021 enamuses ohustatud veekogumeid ohustatud just hajukoormuse tõttu⁶.

Keskkonnateabe Keskuse 2009. aasta andmetel on ca 44% fosfori- ja 65% lämmastikuühendite väliskoormusest inimtekkeline. Inimtekkelise reostuse võib omakorda jagada punkt- ja hajureostuseks. Kõige suurem osakaal on põllumajanduslikul hajureostusel, mis moodustab 46% fosfori- ja 64% lämmastikuühendite reostusest. Üldfosfori koormus põllumajanduslikelt maakattetüüpidelt on 2009. aastaga võrreldes tõusnud 215 tonnilt 258 tonnile.

Tabel 2. Ülevaade üldfosfori ja -lämmastiku koormusest inimtekkelise punkt- ja hajukoormuse allikate lõikes.

	Nüüd (t/a)		Püld (t/a)	
	Arv	%	Arv	%
Punktikoormus	2 924	11%	133	24%
Sõnnikuhoidlad	975	4%	47	8%
Hajukoormus metsamaalt jm	5 471	21%	123	22%
Hajukoormuse ära- põllumaalt	16 388	64%	258	46%
Kokku	25 758		561	

Allikas: Veekeskonnale avalduvate koormuste ülevaate kokkuvõte
<http://www.envir.ee/et/oluliste-veemajandusprobleemide-ulevaade/>.

6 Keskkonnaministeeriumi uuring oluliste veemajandusprobleemide selgitamiseks, 2013

Kui neid andmeid võrrelda, saab järeldada, et lämmastikuühendite puhul on põllumajandusest tulev koormus üle viie korra suurem kui punktkoormus ning fosforiühendite puhul pea kaks korda suurem.

Punktkoormuseallikatest pärineva heitvee reostuskoormus oli 2013. aastal BHT järgi 694,56 tonni:

1. N_{üld} järgi 937,17 tonni
2. P_{üld} järgi 60,46 tonni

Andmed põhinevad 2013. aasta veekasutusaruandel [<http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php/et/component/content/article/256>].

Veesaastetasude rakendamise eesmärgid

Kõige kõrgemalt tuleks tasustada ohtlike ainete keskkonda juhtimist, sest need avaldavad mõju elusorganismide tegevusele ning akumulereuvad elusorganismides, mis läbi jõuavad läbi toiduahela inimeste toidulauale. Kui sellised ained on keskkonda sattunud, on nende eemaldamine keskkonnast ka kõige kallim. Näiteks tuleb puhastada veekogude setteid, pinnast, kus ohtlikud ained sisalduvad. Puhastusprotsessid on keerukad, aeganõudvad ning seetõttu ka väga kulukad.

Vähem ohtlikud on lämmastiku ja fosforiühendid. Samas ei tähenda see, et neil puuduks mõju keskkonnale. Tegemist on toitainetega, mille looduslikust foonist oluliselt suurem kogus soodustab veekogude eutrofeerumist ning seeläbi pikemas perspektiivis elurikkuse vähenemist.

Veesaastetasude hierarhia ja tase peab suunama saasteainete keskkonda heidetavate koguste vähendamisele ja looduskeskkonnale avaldatava mõju vähenemisele näiteks läbi selle, et võetakse kasutusele puhastusseadmed või tehnoloogiad.

Saastetasu tõstmine ei too tõenäoliselt kaasa tavapärase heitveega suublasse juhitava reostuskoormuse vähenemist. 2012. aasta seisuga vastab 59st üle 2000 ie reoveekogumisalast reoveepuhastuse osas nõuetele 54, peale ÜF 2007-2013 rahastusperioodi lõppu jääb reoveepuhastuse osas probleemseks veel vaid üks reoveekogumisala (Tartu). Reovee veelgi efektiivsem puhastamine nõuab suuri investeeringuid, kaasnedes võib ka opereerimiskulude suur kasv ning saavutatav keskkonnamõju oleks väike. Samuti tuleb arvesse võtta, et investeeringud reoveepuhastusse on suures osas rahastatud nii ÜF-st kui ka KIK-st. Seega on EL ja riik panustanud pika aja vältel punktkoormuse vähendamisse, mistõttu suur osa vajalikest investeeringutest on tänaseks juba tehtud.

Seega ei tooks veesaastetasude edaspidine oluline tõstmine tõenäoliselt kaasa punktkoormuse olulist vähenemist, vaid kasvataks ettevõtete kulusid. Kõige olulisem panus keskkonnamõju vähendamiseks peaks edaspidi tulema hajukoormuse vähendamisest. Samas tuleb arvestada, et Eestil on fosfori- ja lämmastikuühenditega seotud koormuse vähendamise kohustused, samuti veeteenuse katmise kulude kohustus, mille tõttu tuleks need kaks saasteainete gruppi teistest eristada. Tasumäärad peaksid jääma samale tasemele nende saasteainete korral, mille mõju on väiksem ning mille heitkoguste vähendamiseks on suurem osa meetmeid rakendatud. Sellised on näiteks heljum ja BHT7. Tasumäärade kasv peaks olema kiirem ohtlike ainete osas, sest nende juhtimist keskkonda tuleks pikas perspektiivis vähendada või vältida, samuti on neil oluline mõju inimtervisele. Sellest tulenevalt on kujundatud ka sätestatavad tasumäärad.

Tasumäärad kehtestatakse 10 aastaks ette sarnaselt välisõhu ja jäätmete ladestamise tasudega, andmaks selge signaal keskkonnamajajatele oma tegevuse kujundamiseks ning investeerimiskindlus. Ohtlike ainete tasumäärad jagatakse vastavalt § 1 punktiga 19 tehtavale muudatusele kolmeks ohtlikkuse alusel ning kõrgemad tasumäärad sätestatakse ohtlikele

prioriteetsetele ja prioriteetsetele ainetele.

Punkt 27 täiendab § 20 lõiget 2 punktiga 4. Kehtiva seadusega on kehtestatud tasumäära tõstvad koefitsiendid piiriveekogudele ja merele. Tulevikus tuleb liikuda kõigi veekogude hea seisundi saavutamise suunas. Saasteaine heitmine kesises seisundis veekogusse mõjutab selle veekogumi elustikku ja seisundit oluliselt enam ja vähendab veekogu isepuhastusvõimet, mistõttu tuleb eraldi tähelepanu pöörata kesises või väga kehvast seisundis veekogumite koormamisele saasteainetega.

Olenemata sellest, milline on veekogu seisund, mistahes saasteainete viimine veekogusse suubla kaudu on täiendava reostuskoormuse viimine loodusesse. Isegi kui veekogu seisund on mitte hea ja veekogusse juhitakse puhtamat vett kui on veekogu vesi, siis ka sellisel juhul viiakse veekogusse täiendavaid saasteaineid, mis looduslikult sinna ei jõuaks. Keskkonnakasutus peaks toimuma seal, kus keskkonnakasutus on looduslikult isepuhastusvõimest tulenevalt võimalik suuremas mahus, ja vähem seal, kus keskkonnaseisund on juba kehvem või on isepuhastusvõime looduslikult madalam. Sel põhjusel peaks sarnaselt vee erikasutuslubadesse tingimuste seadmisele ka saasteainete tasustamisel veekogumi seisundit arvesse võtma.

Eelnevalt tulenevalt on asjakohane veekogumi seisundil põhinevate kõrgendavate koefitsientide rakendamine. Koefitsienti rakendatakse, kui veekogum on mitteheas seisundis toitaineid tõttu. Kui seisund loa kehtivuse ajal paraneb, koefitsient ei rakendu. Veesuublakoeffitsiendi aluseks on veekogumi seisund, mille andmed on leitavad aadressil <http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php> „Veekogumite koondseisund 2013” pealkirja all. Veekogumi info on olemas veeloas. Juhul kui saasteaineid heidetakse pinnasesse, saab aluseks võtta veekogumi, mille valgalal suubla asub.

Punkt 28 muudab § 20 lõike 5 sõnastust. Kehtiva olukorra järgi rakendatakse tasumisele kuuluva veesaastetasu arvutamisel koefitsienti 0,5, kui kõik saastetasu maksja väljalaskme heitvett iseloomustavad näitajad on vee-erikasutuslooga määratud heitvee reostusnäitajate piirväärtustest väiksemad või nendega võrdsed ning vee-erikasutaja on esitanud vee-erikasutusloa andjale veeseaduse § 21 punktis 6 nimetatud aruande tähtpäevaks ja andmete nõutud ulatuses. Vähendamist ei kohaldata ajutise vee-erikasutusloa korral. Saastetasu maksjale võib sealjuures olla looga määratud heitvee seirekohustus, mille täitmata jätmise või valeandmete esitamise korral peab juhul, kui muud tingimused on täidetud, siiski rakendama koefitsienti 0,5.

Lõike sõnastust täiendati seirekohustuse täitmise tõendamise nõudega. Muudatus motiveerib saastetasu maksjat seirekohustusest kinni pidama. Seirekohustust täitva korraliku saastetasu maksja jaoks olukord ei muutu. Muudatus võimaldab Keskkonnaametil senisest efektiivsemalt ja väiksemate kuludega kontrollida heitvee seirekohustuse täidetust. Muudatus kõrvaldab võimaluse ebavõrdsuse tekkimiseks, kui nii saastetasu maksjale, kes täidab kehtinud regulatsioonis sätestatud tingimusi ja seirekohustust, kandes seirega kaasnevaid kulusi, kui ka saastetasu maksjale, kes seirekohustust ei täida, rakendatakse koefitsienti 0,5.

Punkt 29 muudab § 21 lõiget 1. Sätestatakse tasumäärad jäätmete kõrvaldamisele.

Antud valdkonnas on peamised keskkonnanäesmärgid:

- Ringlusmajanduse põhimõtete ja jäätmehierarhia järgimine jäätmete tekke vältimiseks, vähendamiseks, tekkinud jäätmete korduskasutamiseks või ringlussevõtuks ja taaskasutamiseks. Olemasolevaid ressursse tuleb kasutada võimalikult tõhusalt, et vältida keskkonnamuutuste lisandumist uute (taastumatute) ressursside kasutuselevõtu läbi.

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ ning jäätmeseaduses on kehtestatud taaskasutuseesmärgid, mh aastaks 2020 **50 %** olmejäätmete ringlussevõtt (2011. a tase ca **27 %**).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ ning jäätmeseaduses kehtestatud taaskasutuseesmärgid nõuavad üha enam jäätmete taaskasutamist ning ringlussevõttu. Selle tulemusena otsivad ettevõtted üha enam võimalusi kuidas aasta-aastalt tõusvate saastetasude maksimist vähendada.

Hoolimata sellest, et saastetasud jätkuvalt tõusevad, võib prognoosida siiski jäätmete ladestamisest laekuvate tasude vähenemist, kuna enamik olmejäätmeid ei lähe enam ladestamisele vaid põletamise või jäätmekütuse tootmise näol taaskasutamiseks. Tuleb aga märkida, et üle poole jäätmete kõrvaldamise saastetasust laekub põlevkivi tuha ladestamisest.

SEI Tallinn ja TÜ 2013. aastal koostatud „Keskkonnatasude mõjuanalüüs“ (SEI, TÜ, 2013) hinnangul ei saa jäätmete prügilasse ladestamise maksustamine saastetasuga olla ainus jäätmete taaskasutamise edendamise meede. Pigem tuleks seda vaadelda kui erinevate meetmete kompleksi (regulatiivsete ja majandusmeetmete kombinatsiooni). Tava- ja segaolmejäätmete ladestamise tasu kasvab seetõttu aastast 2016 5% aastas, et hoida piisavat motivatsiooni nende ladestamise lõpetamiseks.

Tööstusjäätmed, sh põlevkivi kaevandamise ja töötlemise jäätmed

Põlevkivitööstuse kontekstis on ladestamise saastetasu vaid üks osa kõikidest keskkonnatasudest, mis tervikuna tootmiskulude kaudu toote (valdavalt elekter, põlevkiviõli) hinnas kajastub. Põlevkivi kaevandamise ja töötlemise jäätmete taaskasutuse motiveerimiseks tuleb keskkonnatasude muutmisel analüüsida kogu tootmisahela raames võimalust tasusid summaarselt tõsta, kuna projektid selleks on pikaajalised ja mahukad ning kiire tasude tõus ei pruugi olla nende elluviimiseks peamine motivaator.

Põlevkivi kasutamisel tekkivate jäätmete ladestamiseks rajatud kümme suuremat tuha- ja poolkoksiladestut hõlmavad maad kokku 21.5 km², siia lisandub ka maavajadus nende ladestute sademevee ja nõrgvee käitlussüsteemidele.

Põlvkivituha suurt hulka arvestades pole ka lähiaastatel reaalne, et märgatavalt suurem osa tuhast jõuaks taaskasutusse. Kui taaskasutuse osakaal on siiani ca 2 % juures, siis ka 4-5 % oleks suur edasiminekuks. Samas võib senisest märgatavalt tõhusam väävli sidumine kaasa tuua probleeme, kuna seni suuremas koguses põlvkivi tuhka tsemenditootmiseks kasutanud AS Kunda Nordic Tsement ei saa seda enam sellises koguses teha - õhuheitlemete vähendamine võib tähendada tekkivate jäätmete taaskasutuse vähendamist. Ladestamise saastetasu tõus võib ka edaspidi taaskasutust osaliselt motiveerida, kuid kui ka 95 % ladestatakse, siis on see peamiselt tootmiskulu suurendamine.

Põlevkivi poolkoksi osas on tootmisettevõtetel alternatiiviks tehnoloogia muutmine ehk tahke soojuskandja lahenduse rakendamine, mille tulemusel väljub protsessist sisuliselt põlevkivituhk (samal ajal emiteeritakse ka rohkem CO₂). Lisaks on poolkoksi võimalik kasutada tsemenditööstuses ja elektrijaamade lisakütusena.

Tööstusjäätmetele laiemalt (sh põlevkivitööstus) ei ole ei EL-s ega ka Eesti tasemel seatud taaskasutuse ega ringlussevõtu sihtarve. Aastaks 2020 on küll seatud ehitus-lammutusjäätmete taaskasutuse sihtarv 70 %, kuid selle saavutamist toetab piisavalt juba praegune ladestamise saastetasu. Probleemid antud sihtarvu osas on peamiselt seotud pinnasetäiteks kasutatava materjali kvaliteediga, mis on osaliselt loostamise jms, aga ka järelevalve probleem.

Saastetasu eesmärgiks on motiveerida jäätmete taaskasutust ladestamise asemel. Taaskasutuseks on mitmeid võimalusi, näiteks mineraalmaterjalide kasutamine pinnasetäiteks (*back-filling*), põlevjäätmetel aga energiakasutus (*energy recovery*). EL Jäätmekäitluse hierarhia kohaselt tuleks sellisele taaskasutusele eelistada materjalina ringlussevõttu, st jäätmetest toodete valmistamist.

Põlevkivitööstuse kontekstis peab silmas pidama, et ladestamise saastetasu on vaid üks osa kõikidest keskkonnatasudest, mis tervikuna tootmiskulude kaudu toote hinnas kajastuvad, ja et see tasu suunaks just tehnoloogilist innovatsiooni läbi viima.

Sellel põhjal on ladestamise tasudel just pikaajalises plaanis oluline roll, sest pidev püsikulu suunab otsima lahendusi selle vähendamiseks. Näiteks esitati 2014. a KIKi II vooru kolm taotlust, mis käsitlevad põlevkivitööstuse tuha taaskasutusvõimalusi kas toorainena tsemenditööstuses, reoveepuhastuses ja sisendina betooni tootmiseks. Aheraine osas on analüüsitud, kui kaugemale oleks killustikku mõistlik transportida ning missuguste teedeehitusobjektide puhul on selle kasutamine otstarbekas.

Kehtestatavate tasumäärade puhul lähtutakse ringlusmajanduse ja jäätmehierarhia põhimõtetest ning eesmärgiks on pikas perspektiivis leida põlevkivitööstuse jäätmetele taaskasutusvõimalused, mis on vastavuses nende tekkega. Lahenduste leidmiseks antakse kõigepealt üleminekuaeg aastani 2020, mille jooksul tasumääri oluliselt ei tõsteta, pigem säilitatakse nende väärtus ajas ja võimaldatakse ettevõtetel teha vajalikud rakendusuuringud ning katsed. Pärast 2020. aastat hakkab tasumäär kiirenevalt kasvama, avaldamaks motivatsiooni lahenduste ellu rakendamiseks.

Oluline on jätkata rakendusuuringutega, et võimalike taaskasutusvõimaluste ringi laiendada. Pikas perspektiivis on eesmärgiks ringlusmajanduse põhimõtete rakendamine ehk põlevkivitööstuse jäätmete vältimine või toormena kasutusele võtmine. Tasumäärade väiksema tempoga tõstmine lähiaastatel võimaldab vajalikud lahendused välja töötada. Tasude kasv kiireneb alates 2020, et taaskasutusmeetodeid rakendataks.

Punkt 30 muudab § 22 punkti 1. Kehtiva seaduse alusel võib kõrgendavat määra rakendada saasteainete välisõhku heitmisel siis, kui ületatakse aastast loaga lubatud kogust. Samas avaldab kõige suuremat mõju inimtervisele see, missuguse intensiivsusega heide toimub ehk mis on heite kontsentratsioon. Kui välisõhu saasteloas on sätestatud piirväärtus heite kontsentratsioonile, siis selle ületamise tuvastamise korral sarnaselt veesaastele tuleb maksta kõrgendatud tasu.

Punkt 31 muudab § 22 punkti 5 sõnastust. Kõrgendatud keskkonnatasu nõutakse edaspidi ka siis, kui jäätmeid või kemikaale viiakse keskkonda nende hoiustamise käigus. Jäätmete ja kemikaalide transport ning hoiustamine on vastavalt eelnõukohasele seadusele tegevused, milleks ei nõuta keskkonnaluba, kuid millega kaasneb oht, et ohtlikke aineid satub keskkonda. Sel põhjusel, kui see risk realiseerub, tuleb saastaja maksab printsipi kohaselt rakendada ka saastetasu.

Punktis 32 määratakse tulenevalt punktis 31 tehtavast muudatusest kõrgendatud keskkonnatasu määrad.

Punkti 34 kohaselt muudetakse § 30 lõike 1 punkti 1 ja sõnastatakse järgmiselt: „1) loata kaevandatud maavaravaru koguse või vastavat õigust omamata kivimi, setendi, vedeliku või gaasi lasundi, mille andmeid ei ole keskkonnaregistrisse kantud, või selle osa looduslikust seisundist eemaldamise eest;“. Kehtiva sõnastuse kohaselt võib viiekordset tasumäära rakendada loata

kaevandatud maavaravaru koguse eest. Muudatusega lisatakse võimalus võtta kõrgendatud tasu ka keskkonnaregistrisse kandmata ainese lasundi või selle osa looduslikust seisundist eemaldamise eest, et võrdsustada keskkonnaregistrisse kantud ja kandmata kivimi, setendi, vedeliku või gaasi lasundi maapõuest eemaldamise tagajärjed. Mõlemal juhul tekitatakse keskkonnale kahju.

Punkt 35 täiendab § 30 lõiget 1 punktiga 4. Paragrahvi 30 lõiget 1 täiendatakse punktiga, mis sätestab viiekordse tasumäära ka loas määratud mittekaevandatava maavaravaru kaevandamise eest. Praegu on see osa katteta ja olukordi saab lahendada vaid loa suhtes erakorraliste juhtumitena, mis ei ole korrektne.

Punkt 36 lisab seadusesse § 30¹. Praktikas on tekkinud küsimus, kuidas rakendada saastetasu suurendavat asukohakoefitsienti ning loata tegevuse korral rakenduvat kõrgendavat määra koosmõjus. Kõrgendavat koefitsienti rakendatakse koosmõjus keskkonnatasu suurendava koefitsiendiga.

Punkt 37 täiendab § 31 lõikega 5. Sätestatakse liiva ja kruusa kaevandamisõiguse omamise tasu arvutamise ja maksmise alus. Tasu makstakse ja arvutatakse kord aastas.

Punkt 38 muudab § 32¹ lõike 4 sõnastust. Mõningal määral ei lähe lõike kehtiv sõnastus kokku ülejäänud paragrahviga. Nimelt tuleks parandusi tegelikult alustada mõõdistamise kvartalist, kuid nimetatud lõikest võib jääda mulje, nagu alustada tuleks eelmisest kvartalist. Sõnastust muudetakse õigusselguse parandamiseks.

Punkt 39 täiendab seadust §-ga 32². Paragrahvi 32² lõikes 1 sätestatakse liiva ja kruusa kaevandamisõiguse tasu kujunemise alus. Lõikes 2 täpsustatakse, et liiva või kruusa kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise eest tekkivat rahalist kohustust tasaarveldatakse juba liiva või kruusa kaevandamisõiguse omamise tasuna tasutud summaga ja tasu tuleb juurde maksta juhul kui kaevandatakse üle selle koguse. Lõikes 3 sätestatakse, et kaevandamisõiguse omamise tasu ei tagastata ega tasaarveldata kui kaevandatakse väiksemas määras, kui kogus, mille eest maksti kaevandamisõiguse omamise tasu. Tasaarveldamise meetodika kehtestatakse lõike 4 alusel vastutava ministri määrusega.

Punkt 40 lisab § 33⁴ lõiked 1¹ ja 1². Lõikega 1¹ reguleeritakse loata tegevuse korral Keskkonnaametile deklaratsiooni esitamise viisi. Loata tegevuse korral deklaratsiooni esitamine paberil või e-postiga digitaalselt allkirjastatult ehk mitte otse keskkonnalubade infosüsteemi võimaldab Keskkonnaametil pöörata kohe suuremat tähelepanu deklaratsiooni ning esitatud andmete õigsuse kontrollimisele. Nimetatud erisus piirab loata tegevuse korral keskkonnatasu deklaratsiooni esitamise viise.

Paragrahvi 33⁴ lõikega 1² sätestatakse liiva ja kruusa kaevandamisõiguse omamise tasu arvutamise ja deklareerimise aeg, milleks on kalendriaasta keskkonnakasutuse kohta esitatav esimene keskkonnatasu deklaratsioon. Kuna seda tasu makstakse kord aastas tuleb määratleda, millal peab maksmine toimuma.

Punkt 41 muudab § 34¹ lõike 1 sõnastust. Loata tegevuseks võib olla mitmeid põhjusi, alates teadmatusest, loa kehtivuse lõppemisest ning uue menetlemise alustamisega hilinemisest kuni tahtliku loata tegutsemiseni. Kehtiva regulatsiooni juures peab loata tegevuse korral keskkonnatasu määrama Keskkonnaamet (§ 34¹ lõike 1 p 2), kusjuures § 31 lõikes 1 tehtud keskkonnatasu arvutamise kohustuse erand paneb kogu tõendamiskoormuse Keskkonnaametile ning ei kohusta ega võimalda loata tegevuse deklareerimist tulenevalt § 33³ lõikest 1.

Kui tahtliku loata tegevuse ja erijuhtumite korral Keskkonnainspeksioon sekkub ning loakohuslasele määratakse trahv, millele lisandub Keskkonnaameti määratud kõrgendatud määras keskkonnatasu maksmise kohustus, siis väiksemate rikkumiste korral, millega kaasneb loata tegutsemine, peaks olema täidetud ettevõtte arvepidamise kohustus ning tagatud võimalus kõrgendatud määradega keskkonnatasu Keskkonnaametile deklareerida ilma keskkonnatasu määramise menetluseta.

Eelnõus kavandatud regulatsiooni kohaselt registreerib Keskkonnaamet loata tegevuse kohta eraldi deklaratsiooni ning loakohuslane tasub deklaratsiooni alusel kõrgendatud määras. Samas on saasteainete heitkoguste või loodusvarade kasutuse tõendamise koormus loakohuslase kanda, nagu see on ka kehtivas regulatsioonis. Keskkonnaameti halduskoormus väheneb.

Lisaks eelnevale kohustab maksukorralduse seaduse § 10 lg 3 maksuhaldurit (Keskkonnaametit) menetlema asja võimalikult lihtsalt, kiirelt ja efektiivselt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebamugavusi. Kehtivas süsteemis on välistatud võimalus deklareerida loata keskkonnakasutust. Loata tegevuse korral on keskkonnatasu määramise ja määratud tasusumma aluseks olevate loodusvarade või saasteainete koguste määramise kohustus pandud maksuhaldurile, kuid loa alusel tegutsemise korral on tõendamiskoormus loaomanikul. Praegune olukord ei ole kooskõlas maksukorralduse seaduse § 10 lõike 3 põhimõttega, kuna keskkonnatasu määramise menetlus on keeruline, koormav ja aeganõudev. Loata tegevuse deklareerimise kohustuse seadmine aitab koguda keskkonnatasu kiirelt ja efektiivselt, vältides nii maksumaksja kui ka riigi üleliigseid kulutusi.

Paragrahvi 31 lõike 1 täpsustamine on vajalik, et kohustada loodusvara kasutajat, saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitjat ja jäätmete kõrvaldajat esitama keskkonnatasu deklaratsiooni ka siis, kui ta tegutseb loa omamise nõuet eirates või kohas, mis ei ole selleks ette nähtud. Edaspidi ei vabasta loa omamise nõude eiramine või tegutsemine vales kohas isikut loodusvara kasutamise, saasteainete välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitmise ja jäätmete kõrvaldamise kohta deklaratsiooni esitamisest, oma tegevuse kohta arvepidamisest ja keskkonnatasu maksmisest. Keskkonnatasu määramise võimalus loata tegevuse eest jääb samuti Keskkonnaameti pädevusse tulenevalt keskkonnatasude seaduse §-st 34¹.

Punkt 42 muudab § 48 lõike 7 sõnastust. Muudatus võimaldab senisest paindlikumalt määrata saastetasu asendamise lepingu jõustumist ja saastetasu asendamise alguse kvartalit. Kehtiva sõnastuse kohaselt algab saastetasu asendamise periood lepingu sõlmimise kvartali esimesest päevast. Senine lähenemine tekitab probleeme, kuna asendada saab vaid lepingu sõlmimise kvartali algusest alates tehtud kulusid, kuid lepingu sõlmimise protsess võib venida saastetasu asendamise taotluse täpsustamise või lisaandmete kogumise tõttu. Lepingu sõlmimise viibimise tõttu ei ole

ettevõttel täit kindlust, kas investeeringut võib alustada kehtivas kvartalis või peaks selle edasi lükkama järgmisesse kvartalisse. Investeeringud võivad olla väga mahukad, mistõttu liiga varajase alustamise korral jääb ettevõttel oluline summa asendatava tasu sisse arvestamata. Muudatus annab keskkonnaministrile ja saastetasu maksjale võimaluse kehtestada lepingus kvartal, milleks võib olla lepingu sõlmimise kvartal või sellele eelnev või järgnev kvartal, millest alates saastetasu asendatakse ning millest alates tehtud investeeringuid arvestatakse asendatava tasu suuruse määramisel. Saastetasu asendamise lepingu kehtivuse aeg muudatuse tõttu ei muutu.

Punkt 43 täiendab § 50 lõiget 4 alapunktiga 9. Muudatus parandab seaduse õigusselgust. Täpsustatakse, et saastetasu asendamisest on võimalik keelduda ka juhul, kui keskkonnakaitsemeetme rahastajaks ei ole saastaja. Näiteks veemajanduse taristu projektide investeerija on tihti KOV, saastaja aga vee-ettevõtja, kes ei tohiks teenida omavalitsuse investeeringult kaudset tulu maksmata jääva saastetasu näol.

Punkt 44 muudab § 50 lõike 5 sõnastust. Muudatusega pikendatakse taotluse menetlemise aega 10 päeva võrra. Praktikast on praegune menetlusaeg jäänud tihti liiga lühikeseks.

Punkt 45 muudab § 52 lõike 2¹ sõnastust. Muudatus suurendab seaduse õigusselgust ning on vastavuses keskkonnaministri 09. oktoobri 2012. a käskkirjaga nr 919. Muudatusega täpsustatakse, et kui keskkonnakaitsemeetmete rakendamise kvartaliaruande on kinnitatud, asendatakse saastetasu asendamise lepingu kehtima hakkamisest alates igas kvartalis lepingus sätestatud saasteainete või jäätmeliikide kaupa kogu asendatav saastetasusumma.

Punkt 46 täiendab § 52 lõiget 3 alapunktiga 3. Muudatus annab Keskkonnaametile õiguse jätta saastetasu asendamise kvartaliaruande kinnitamata ka sama lõike esimeses ja teises punktis loetlemata, ent lepingu eesmärki ohustava asjaolu korral. See on vajalik, kuna Keskkonnaamet peab hindama lepingu täitmisel saastetasu asendamisega seotud riske ning kuna saastetasu asendatakse täies mahus kvartaliaruande kinnitamisel, kaasneb kvartaliaruande kinnitamisega ka riigile laekuvate tulude vähenemine. Seetõttu peab ette nägema võimaluse, et isegi keskkonnakaitsemeetmete rakendamise ajakava järgimise ja investeeringute teostamise korral võib tekkida olukord, kus kvartaliaruande kinnitamine ja saastetasu asendamine täies mahus ei ole õigustatud. See võib olla seotud näiteks kahtlusega, et on tahtlikult suurendatud saaste heidet, mille eest tasu maksmata ei pea, kuid mis võimaldab aegunud tehnoloogiaga seotud suurenenud saasteainete heite vähendamist edasi lükata.

Punkt 47 muudab § 52 lõike 4 sõnastust. Muudatusega antakse Keskkonnaametile kaalutusõigus hindamisel, kas olukorras, kus keskkonnakaitsemeetmete rakendamise kvartaliaruannet ei esitata või Keskkonnaamet jätab kvartaliaruande kinnitamata, on lepingu eesmärgi saavutamine endiselt võimalik. Praeguse sõnastuse juures teeb Keskkonnaamet keskkonnaministrile ettepaneku lepingu lõpetamiseks ka siis, kui kvartaliaruande jääb kinnitamata saastajast sõltumatutel põhjustel ning lepingu eesmärk on endiselt saavutatav. Sellistel juhtudel ei pruugi lepingu ühepoolne lõpetamine ning sellega kaasnev saastetasu tagasimaksmise nõue ja keskkonnakaitse eesmärgiga projekti ärajäämine olla põhjendatud.

Punktiga 48 täiendatakse § 54 lõikega 1¹. Muudatusega nähakse ette võimalus, et lõpparuande kinnitamata jätmise korral võib keskkonnaminister määrata mõistliku tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Praeguses olukorras selline võimalus puudub ning lõpparuande kinnitamata jätmine toob kaasa lepingu ühepoolse lõpetamise ning saastetasu tagasi nõudmise. Võib esineda juhtumeid, kus lõpparuanne jääb kinnitamata saastajast sõltumatutel põhjustel. Sellistel juhtudel ei pruugi lepingu ühepoolne lõpetamine ning sellega kaasnev saastetasu tagasimaksmise nõue olla põhjendatud.

Punkt 49 muudab § 55 alapunkti 2 sõnastust. Muudatusega nähakse ette võimalus nõuda saastetasu osaliselt tagasi ka lõpparuande kinnitamise korral. See osutub vajalikuks, kui saastaja ei ole suutnud vähendada kõikide lepinguga määratud saasteainete keskkonda heidetavat kogust lepingus määratud mahus, ent saastetasu tagasi nõudmine kõikide saasteainete osas ei ole õigustatud.

Punkt 50 muudab seaduse 8. peatüki pealkirja. Peatükis käsitletakse edaspidi koos nii keskkonnatasudest laekuva raha jaotust kui ka kasutust, tõstes kõik vastavad sätted kokku selguse huvides kokku ühte paragrahvi. Praegu on need üle seaduse laiali, mis raskendab keskkonnatasude jaotusest ülevaate saamist.

Punkt 51 täiendab seaduse 8. peatükki §-ga 55¹. KeTSi õigus selguse suurendamiseks täpsustatakse KOVidele ja riigieelarvesse kantava tasu suurused eraldi paragrahvis.

Kehtiva seaduse järgi on keskkonnatasude laekumine riigieelarve, kohalike omavalitsuste ja KIK vahel seotud konkreetse aasta tasumääraga. Selline süsteem ei ole läbipaistev ja arvutused on keerulised. Laekuva raha lahti sidumise ja protsendiga määramise tõttu laekub ka keskkonnakoormuse kasvades KIKi investeeringuteks ja KOVile rohkem raha.

Keskkonnatasude seaduses on sätestatud keskkonnatasude rakendamise eesmärk ning laekunud keskkonnatasude kasutamise eesmärk. Selleks, et selgemalt tagada nende eesmärkide täitmine, tuleb otsustada, missugune on selleks vajalik jaotus erinevate eelarvete vahel. Keskkonnaministeeriumi ettepaneku põhjal on selliseks jaotuseks keskkonnatasude laekumine hinnanguliselt 20% mahus KOVidele, 30% mahus KIKile ja 50% mahus riigieelarvesse.

Maavara kaevandamisõiguse tasust kantakse § 55¹ lõike 1 punkti 1 alusel sarnaselt kehtivale seadusele 100% REsse, kui maavaravaru kaevandatakse avalikus veekogus, majandusvööndis või omavalitsusüksusteks jaotamata muus veekogus. Punkti 2 alusel kantakse 20% tasust kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse, kui kaevandatakse lubja-, dolo-, kristalset ehituskivi või fosforiiti. Tegemist on ka edaspidi riigile kuuluvate maavaradega, mistõttu on riigil huvi nõuda nende kasutamise eest õiglast tulu.

Siiani olid (vt maapõueseaduses tehtavad muudatused §-s 2) paljud lubja- ja dolokivi maardlad üleriigilise tähtsusega maardlad, millest laekus KOVidele 25% 2011. a määrast, mis on hinnanguliselt sama summa, nagu eelnõus sätestatud jaotuse korral.

Juhul kui kaevandatakse savi või turvast, laekub kohaliku omavalitsuse üksusele 80% kaevandamisõiguse tasust. Liiva ja kruusa kaevandamisõiguse tasu laekumine on reguleeritud eraldi,

kuna liiva ja kruusa kaevandamisõiguse tasu võetakse kaheosalisena.

Paljudes KOVides kaevandatakse mitmeid eelnimetatud maavarasid ning ettepanekut tehes on Keskkonnaministeerium arvestanud, et muudatuse summaarne mõju oleks sellise jaotuse korral KOVidele minimaalne. Liiva, kruusa, savi ja turba puhul laekus kohaliku tähtsusega maardlatest KOVidele seni 100% kaevandamisõiguse tasust. Samas on ka nende maavarade puhul põhjendatud ühiskonnale teatud osas õiglase tulu kogumine. Kohaliku omavalitsuse üksuse tulude vähenemise vältimiseks rakendatakse kompensatsioonimehhanismi muudatusele järgneval neljal aastal.

Liiva või kruusa kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise eest makstavast tasust, välja arvatud kaevandamisõiguse omamise tasu, kantakse 20% riigieelarvesse ja 80% kaevandamisala asukoha kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse. Liiva ja kruusa kaevandamisõiguse omamise tasu kantakse 100% KOVile. Juhul kui mäeeraldis asub mitme KOVi piirides, jaotatakse tasu proportsionaalselt mäeeraldisel pindala ühikute arvuga selle KOV piirides (lõige 2).

Summaarselt 20% kantakse kohalikele omavalitsustele ka põlevkivi kaevandamisõiguse tasust. Tasumäärast 15% kantakse sarnaselt kehtivale süsteemile kaevandamise asukoha KOVile. Tasumäärast 5% kantakse kõigile KOVidele, mille territooriumil asub kehtiv põlevkivi mäeeraldis, isegi kui selle kohaliku omavalitsuse üksuse piires hetkel kaevandamist ei toimu. 5% jaotub KOVide vahel vastavalt sellele, mitmel hektaril KOVi territooriumist paikneb kehtiv mäeeraldis ning see kaalutakse läbi sellega, mitu protsenti see hektarite arv moodustab KOVi territooriumi kogupindalast (lõige 3). Muudatuse eesmärk on ühtlustada ning muuta stabiilsemaks põlevkivi kaevandamisest KOVidele laekuvaid tulusid ning võtta paremini arvesse seda, kui suures ulatuses KOV on kaevandamisest mõjutatud. Mida suurem osa KOVi territooriumist on kehtiva mäeeraldisega hõlmatud, seda suurem on KOVile avalduv mõju. Pindalaühiku väärtuse valem on järgmine:

*Pindalaühiku väärtus = põlevkivi kaevandamisõiguse tasu tonni kohta T * 5% * (mäeeraldisel pindala hektarites kohaliku omavalitsuse M_1 territooriumil / kohaliku omavalitsuse M_1 pindala kokku / kogu mäeeraldisel pindala N_1) / (mäeeraldisel pindala hektarites kohaliku omavalitsuse M_1 territooriumil / kohaliku omavalitsuse M_1 pindala kokku / kogu mäeeraldisel pindala + mäeeraldisel pindala hektarites kohaliku omavalitsuse M_2 territooriumil / kohaliku omavalitsuse M_2 pindala kokku / kogu mäeeraldisel pindala + ... + mäeeraldisel pindala hektarites kohaliku omavalitsuse M_X territooriumil / kohaliku omavalitsuse M_X pindala kokku / kogu mäeeraldisel pindala).*

Katendi või kaevisse tasu kantakse 100% KOVi eelarvesse.

Vee erikasutusõiguse tasu jaotumine (lõige 4) on sama kehtiva seadusega, välja arvatud muudatus, mis tuleneb maardlate jaotuse kaotamisest (eelnoü § 2 punkt 1). Edaspidi jaotatakse karjäärdest väljapumbatav vesi 50% ulatuses KOVile, allmaakaevandustest väljapumbatav vesi aga 20% ulatuses KOVile. Kõik kaevandused on kehtivas seaduses üleriigilise tähtsusega maardlates (põlevkivi), seega säilib KOVidele sarnane tulubaas kehtiva seadusega kaevanduste puhul ning teatud määral kasvab karjäärivee tõttu.

Lõige 5 sätestab volitusnormi vee erikasutusõiguse tasu kohaliku omavalitsuse üksuste vahel jaotamise aluste kehtestamiseks, kui veehaare asub rohkem kui ühe omavalitsuse territooriumil. Vastav käskkiri on kehtestatud ja kehtib juba 2006. aastast, seaduse muutmisel muudetakse käskkirja volitusnormi.

Jäätmete ladestamise tasud (lõiked 8-10) laekuvad riigieelarvesse sarnaselt kehtiva seadusega, välja arvatud tava-, olme- ja segaolmejäätmete ja segaolmejäätmete sortimisjäägi kõrvaldamise eest arvatud saastetasud, millest 20% laekub päritolukoha kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse.

Välisõhu saastetasust (lõige 11) kantakse kohalikku häiringut tekitavate saasteainete tasud 100% kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse NH₂, H₂S ja LOÜde puhul. KOV saab kasutada laekuvat tulu omafinantseeringuna seire või uuringute tellimiseks.

SO_x ja NO_x välisõhku heitmise eest laekuvast tasust kantakse 5% heitekohta KOVi eelarvesse, kui heitekohale rakendub asukohakoefitsient 1,5, mida rakendatakse tulenevalt nende KOVide heitkogustest, mis moodustavad Eesti vastavate heitkogustest kõige suurema osa.

Muudatuse tulemusel saavad KOVid edaspidi osa ka tasumäärade kasvust. Kehtivas seaduses on KOVide tulud mitmel juhul piiritletud teatud aasta (2009 ja 2011) tasumääraga, mis tähendab ettasumäärade tõus KOVile laekuvat tulu ei mõjutaks. Eelnõuga see muudetakse.

Osa keskkonnatasudest, mis ei laeku KOVidele, laekub riigieelarvesse. Täielikult laekuvad riigieelarvesse seega kõik veesaastetasud, suurem osa välisõhu saastetasudest ja jäätmete ladestamise tasudest. Lõike 6 kohaselt kantakse ka kalapüügiõiguse tasu ja jahipidamisõiguse tasu riigieelarvesse.

Punkt 52 muudab § 56 lõike 1 sõnastust. Praeguses sõnastuses on ühes sättes koos SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse juhtimine ja talle raha eraldamine. Juhtimise ja raha edasiandmise põhimõtted on suurema selguse ja sätte parema loetavuse huvides viidud eri sättesse. Juhtimise põhimõtted on otstarbekas jätta lõikesse 1, sest mitmed õigusaktid viitavad sellele sättele.

KIKi kantakse 35% riigieelarvesse laekunud keskkonnatasudest. KIKi laekunud raha kasutatakse sihtotstarbeliselt vastavalt eelnõukohases seaduses sätestatud eesmärkidele. 35% ulatuses tasu KIKi kandmine võimaldab säilitada KIKile piisava tulu keskkonnainvesteeringute finantseerimiseks ning tasumäärade kasvades võimaldab sellel summal kasvada. Kehtivas seaduses on KIKi tulud piiritletud 2009. a tasumääraga.

Punkt 53 muudab § 57 sõnastust. Täiendavaks keskkonnatasuks ei loeta kalavarude uuringu eesmärgil püütud kala müügist saadud tulu, kui uuringutel kasutatakse kutselise kalapüügi laeva. Kalavarude uuringuks kutselise kalapüügi laeva kasutamise võimalus peab olema ette nähtud. Osaliselt vähendaks see kulusid. Sellise laeva rentimine uuringuprojektide kaudu on väga kulukas. Sageli jäävadki uuringud seetõttu tegemata. Uuringute eesmärgil tehtavale eripüügile erandi seadmine annab võimaluse kutselise kalapüügi laeva rentimiseks tehtavad kulud osaliselt hajutada

ja katta need kala müügist saadava tuluga.

3.2. Paragrahv 2 - MaaPSi muudatused

MaaPSi muutmise vajadus tuleneb asjaolust, et eelnõuga muudetakse keskkonnatasude kohaliku omavalitsuse üksuse ja riigieelarve vahel jaotumise aluseid, mis on maavara kaevandamisõiguse tasude puhul praegu otseselt seotud MaaPSist tuleneva maardlate jaotusega kohaliku ja riikliku tähtsusega maardlateks.

Jaotuse kaotamisest tulenevalt on vaja muuta ka loa andjat käsitlevaid jm allnimetatud MaaPSi sätteid. Muudatused järgivad sama loogikat, mida ka praegu Keskkonnaministeeriumis väljatöötatav uus MaaPS eelnõu (üks loa andja senise kahe asemel, maardlate jaotuse kaotamine). Kuna aga KeTSi eelnõu ja MaaPSi eelnõu menetlustempo on tõenäoliselt erinev, on osa maapõue regulatsioonis kavandatavatest muudatustest vajalik teha koos KeTSi muutmisega.

Punkt 1 tunnistab kehtetuks MaaPSi § 3. Kehtiva MaaPSi kohaselt jagunevad maardlad üleriigilise tähtsusega maardlateks ja kohalikeks maardlateks. Kuigi maardlate liigitamise kaudu loodeti võimaldada riigile tõhusamad hoovad üleriigilise tähtsusega maardlate kasutamise suunamiseks, ei ole seaduse ülejäänud sätted selleks siiski sisulist võimalust andnud. Sõltumata sellest, kas taotlus maavara kaevandamise loa saamiseks esitatakse üleriigilise või kohaliku tähtsusega maardlas, on seaduses sätestatud järgnevad toimingud samad. Erinev on ainult loa andja (Keskkonnaministeerium või Keskkonnaamet). Mõningad erisused võivad olla loa tähtajas ja korrastamiskomisjoni liikmete määramises, kuid põhimõttelist suunavat tähendust ei oma ükski neist sätetest.

Üleriigilise tähtsusega maardlad on ammandava nimistuna kehtestanud Vabariigi Valitsus. Kõik ülejäänud maardlad on kohaliku tähtsusega. Üleriigilise tähtsusega maardlas asuva maavara omanik on kehtiva MaaPSi § 4 lõike 1 kohaselt riik. Kuna kõik üleriigilistes maardlates olevad maavarad kuuluvad seaduse alusel riigile ning kuna üleriigiliste maardlate hulka kuulub ka kvaternaari maavara maardlaid, ei olegi võimalik kehtiva seaduse järgi ainuüksi maavara geoloogilise määratluse järgi tuvastada, kellele maavara kuulub. Samuti on võimalik, et kohaliku tähtsusega maardla nimetatakse ümber üleriigilise tähtsusega maardlaks. Kvaternaari maavara sisaldava maardla määramine üleriigiliseks maardlaks tähendaks koheselt selles leiduva maavara riigi omandisse võtmist.

Loobumine maardlate jaotamisest üleriigilise tähtsusega ja kohalikeks maardlateks tähendab, et riigile ei kuuluks (v.a riigimaadel asuv) liiv, turvas ja kvaternaari savi. Ravimudade riigile kuulumine tuleneb teistest sätetest (MaaPS § 4 lg 1). Üleriigilise tähtsusega kruusamaardlaid ei ole. Siiski omaks muudatus sisulist tähendust vaid turbamaardlate suhtes, kuna ülekaalukas mahus asuvad liiva ja savi üleriigilise tähtsusega maardlad riigimaadel. Seetõttu kuuluks nendes asuv maavara riigile mitte maardla nimetuse vaid maaomandi tõttu. Vaid ~ 1% katastriüksuste, mis asuvad liivamaardlatel ja savimaardlatel, kogupindalast on eraomandis. Ravitoimega meremuda maardlad asuvad merepõhjas, mistõttu nende omand maardlate liigitamise kaotamisest ei muutuks. Suurima mõjuga võib olla loobumine üleriigilise tähtsusega turbamaardlate omandist. Kuid lähiaastate turbavaldkonna probleem ei ole kaevandamisest laekuv kaevandamisõiguse tasu, vaid asjaolu, et suurem osa turba kaevandamise lubade tähtaegadest saabub mõne aasta pärast, kuid

enamikke mäeeraldisi selle ajaga ei ammendata. Uute turbamäeeraldiste kasutuselevõttu piirab säästva arengu seaduse alusel kehtestatud piirmäär. Maardlate registrisse kantud 279 turbamaardlast kaevandati 2012. aastal 61 maardlas. Registrisse kantud turbamaardlate kogupindalast vaid neljandik on eraomandis ning eraomandile iseloomulikult on maaüksuse keskmine suurus ~ 5 ha, riigimaade üksuse keskmine pindala aga ~ 60 ha. Turba kaevandamise maht on hetkel kohalikes maardlates pisut suurem, kui üleriigilise tähtsusega maardlates, mistõttu üle poole kaevandamisõiguse tasu kogumahust laekub kohalikesse eelarvetesse. Turbamaardlate kogupindala on käesoleval ajal ~ 338 000 ha. Riigimaadel asub ~ 273 000 ha turbamaardlatest. Üleriigilise tähtsusega turbamaardlate alast on eraomandis ~ 13 230 ha. Kõik üleriigilise tähtsusega turbamaardlad on praegu ka kasutuses, kuid kõik nendes asuvad mäeeraldised on vaid riigi omandis olevatel maadel.

Punkt 2 muudab MaaPSi § 4 sõnastust. Eelnõuga ei kavandata põhimõttelist muudatust maavara seni kehtinud omandi printsiipides (kehtiva MaaPSi § 4), s.o aluspõhja maavara kuulub riigile ning ülejäänud maavarad maaomanikule. Võrreldes varasema määratlusega on mere ja piiriveekogu ning osade siseveekogude asemel kasutatud veeseaduse mõistet avalik veekogu (sellega on kaetud ka merepõhja maavarad, sh ravitoimega meremuda). Avalikud veekogud kuuluvad veeseaduse kohaselt riigile, mistõttu on põhjendatud kõikide nende veekogude maavarade kuulumine samuti riigile. Sättesse on lisatud majandusvööndis asuv maavara, kuna majandusvööndi seadusest tulenevalt korraldab selle kasutamist riik, kuid seni pole majandusvööndi maavara omandit deklareeritud. Sättest on välja jäetud üleriigilise tähtsusega maardlate maavara (vt põhjendust eelmisest punktist)

Punkt 3 muudab MaaPSi § 14 lõike 3 sõnastust. MaaPSi muudatusega sätestatakse loa andja, kelleks on kõikidel juhtudel Keskkonnaamet. Kehtiva MaaPSi § 14 kohaselt annab üldgeoloogilise uurimistöö loa maavara otsingu eesmärgil ja uuringuloa üleriigilise tähtsusega maardlas, piiriveekogus, territoriaal- ja sisemeres ning majandusvööndis Keskkonnaministeerium. Kuna eelnõuga on kavandatud maardlate jaotamisest loobuda, vajavad loa andjat määratlevad sätted muutmist. Selleks, et tagada haldusorgani funktsioonide järjepidev jaotumine, sh ministeeriumi kui poliitikalukujundaja funktsioon ja ameti kui täideviija funktsioon, ei ole otstarbekas lubade andmise menetluse pädevuse jaotamine kahe haldusorgani vahel.

Punkt 4 täiendab MaaPSi § 14 lõigetega 3¹ ja 3². Muudatuses on sätestatud kohustus saata põlevkivi, fosforiidi, metallimaagi ja kristalse ehituskivi üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotlused arvamuse saamiseks keskkonnaministrile. Kuna eelnõukohaselt on kõigi üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu lubade andja Keskkonnaamet, siis on oluline teavitada strateegiliselt oluliste maavarade uurimissoovist ka ministeeriumi. Eelnimetatud muudatusest tulenevalt on lisatud seadusesse ka kohustus küsida keskkonnaministri arvamust üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu kohta.

Punkt 5 tunnistab kehtetuks MaaPSi § 14 lõike 4. Kuna eelnõukohaselt on edaspidi kõikide lubade andja Keskkonnaamet, ei ole sättel enam vajadust.

Punkt 6 täiendab MaaPSi § 28 lõiget 4. Sättes määratletakse, et kõiki kaevandamislube annab

Keskkonnaamet. Tagamaks haldusorgani funktsioonide järjepidev jaotumine, sh ministeeriumi kui poliitikakujundaja funktsioon ja ameti kui täideviija funktsioon, ei ole otstarbekas lubade andmise menetluse pädevuse jaotamine kahe haldusorgani vahel.

Punkt 7 täiendab MaaPSi § 28 lõigetega 5¹ ja 5². Muudatuses on sätestatud kohustus saata põlevkivi, fosforiidi, metallimaagi ja kristalse ehituskivi maavara kaevandamise loa taotlused arvamuse saamiseks keskkonnaministrile. Kuna eelnõukohaselt on kõigi kaevandamislubade andja Keskkonnaamet, siis on oluline teavitada strateegiliselt oluliste maavarade kaevandamissoovist ka ministeeriumi. Eelnimetatud muudatusest tulenevalt on lisatud seadusesse ka kohustus küsida keskkonnaministri arvamust maavara kaevandamise loa taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu kohta.

Punkt 8 muudab MaaPSi § 37 lõiget 1. Paragrahvis reguleeritakse kaevandamisloa kehtivusaegaüldjoontes sarnaselt kehtiva MaaPSi §-s 37 sätestatuga. Seoses maardlate üleriigiliseks ja kohalikuks maardlaks jaotamise kaotamisega on muudetud senist lõiget 1 ja liiva kaevandamisloa kehtivusaeg on määratletud sarnaselt kruusa kaevandamisloa kehtivusajaga. Pikem kehtivusaeg on põhjendatud nende maavarade puhul, mille mäeeraldised on suured ja mille puhul on kaevandamine seotud suurte investeeringutega. Maapõue säästva kasutamise üldpõhimõtte on mäeeraldisse ammendamise tagamine. See tähendab, et kaevandamisloa kehtivusajal peab olema võimalik maavara mäeeraldisest täielikult väljata.

Punkt 9 muudab MaaPSi § 38 lõiget 1. Sarnaselt loa kehtivusajaga on ka liiva kaevandamise loa pikendamise maksimaalne aeg ühtlustatud kruusa kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisega, kuna tegemist on sarnaste lubade ja kaevandamistingimustega..

Punkt 10 muudab MaaPSi § 50 lõiget 2. Kuna eelnõuga tehakse ettepanek maardlate üleriigiliseks ja kohalikuks maardlaks jagamise lõpetamiseks ning ettepanek, et kõikide lubade andmiseks pädev asutus oleks Keskkonnaamet, siis on välja jäetud kohustus üleriigilises maardlas kaasata korrastamiskomisjoni Keskkonnaministeeriumi esindaja.

3.3. Paragrahv 3 – Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. jaanuaril 2016, mis annab piisava aja seadusega tehtavate muudatustega arvestamiseks. Seaduse jõustumine 1. jaanuaril 2016 on vajalik ka arvestades asjaolu, et kehtivas seaduses ei ole täpsustatud saastetasu piirmäärasid alates 1. jaanuarist 2017. Seaduse senist sõnastust järgides on ette näha, et ka 2016. aastale järgnevateks aastateks tuleks kehtestada aastate kaupa piirmäärad.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohaste muudatustega võetakse kasutusele uus termin – kaevandamisõiguse omamise tasu. Tegemist on kaevandamisõiguse omamise eest makstava osaga keskmisest aastamäärast, mis tuleks väljata, et mäeeraldis ammendada loa kehtivusaja lõpuks.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Komisjoni kehtestatud regionaalabi tingimustega.

6. Seaduse mõjud

Eelnõukohase seaduse jõustamisega ei kaasne olulist mõju sotsiaalvaldkonnale, riigi julgeolekule, regionaalarengule ja KOVide töökorraldusele, kuid võib kaasneda teataval määral positiivne mõju Ida-Virumaa regionaalarengule, sest edaspidi suunatakse põlevkivi kaevandamisõiguse tasu KOVidele tagasi ühtlasemalt ja stabiilsema rahavoona. Muudatus jõustub uutele kaevandamise lubadele aastast 2016 ja tasu maksmise kohustus tekib aasta pärast kaevandamisõiguse omandamist. Samuti laekub edaspidi liiva ja kruusa kaevandamise puhul kaevandamisõiguse omamise tasu 100% KOVile ning tegemist on püsisasuga, st seda tuleb tasuda igal aastal. Seega tagab see ka KOVidele, kus asuvad riigile kuuluvad liiva ja kruusa mäeeraldised, stabiilse kompensatsiooni kaevandamistegevuse eest. Viimasena nimetatud muudatus jõustub kehtivatele lubadele aastast 2019.

Eelnõukohase seadusega kaasneb positiivne mõju keskkonnale, kuna suunatakse vähendama kõige ohtlikumate saasteainete keskkonda viimist. Mõju avaldub nii keskkonna ökoloogilisele seisundile, kuid saasteainete heite vähendamisel asustatud piirkondades ka inimestevahelisele. Väheneb ka Eesti panus saasteainete heitega Euroopa ülesesse välisõhu saasteainete fooni. Pikas perspektiivis peab kasvama põlevkivijäätmete taaskasutus või tuleb vältida nende teket.

Eelnõukohane seadus võimaldab rakendada kalapüügiõiguse tasusid vastavalt KeTSis ette nähtud tingimustele ning võrdsetel alustel ja ajakohastab muutunud majandustingimustes seatud piirmäärad.

Väheneb Keskkonnaameti halduskoormus loata tegevusega seoses ning tõhustub menetlus. Suureneb õigusselgus ning ajakohastuvad aegunud regulatsioonid. Tõhustub järelevalve keskkonnatasude seaduses ette nähtud tingimuste täitmise üle, kuna veesaastetasude sooduskoefitsiendi rakendamiseks tuleb deklareerimisel tugineda edaspidi seireandmetele ning juhul, kui jäätmete taaskasutuse tingimusel jäätmete ladestamise tasu ei nõuta, peab olema võimalik kontrolli käigus tõendada taaskasutust vastavalt loas sätestatud taaskasutuse eesmärgile. Eelnõu muudab saastetasu asendamisega seotud korraldust, muuhulgas kasvab meetme paindlikkus ning täpsustatakse, et lepingu kehtima hakkamise hetkest alates asendatakse asendatavate saastetasuliikide saastetasud täies mahus, kuid mitte enam, kui on ettevõtte omafinantseering.

Alljärgnevalt on mõjud välja toodud teemade kaupa, nimetades iga teema juures selle olulisemad mõjud.

6.1. Keskkonnatasude kehtestamise ja maksmise alustes tehtavad muudatused

Muudatusega kaasneb peamiselt mõju elu- ja looduskeskkonnale ning majandusele.

Rõhuasetuse seadmine keskkonnahäiringu vähendamisele ja vältimisele ning eesmärk suunata keskkonnakasutajat keskkonnahäiringu kompenseerimisele lisaks seda vähendama avaldab positiivset mõju elu- ja looduskeskkonnale, kuna suunatud tegevuste eesmärgiks on konkreetselt

saasteainete keskkonda viimise vähendamine.

Keskkonnakasutuse ja saasteheite vähendamine on enamasti kompleksne protsess ning seotud ka ressursitõhususe ja efektiivsuse kasvuga. Ressursi, jäätmete või saaste hind suunab võtma kasutusele integreeritud lahendusi tootmisprotsessi optimeerimiseks pikas perspektiivis ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtu planeerimisel, sh protsessiuuenduste väljatöötamisele. Majandusele avaldab positiivset mõju see, kui toodetakse säästlikumalt, kõrgemat lisandväärtust ning kasutatakse selleks vähem ressursse või juba kasutatud ressursi.

Kui töötatakse välja maavarade tasustamine vastavalt neist loodavale väärtusele, siis avaldub positiivne mõju nii riigi tuludele kui ka suureneb paindlikkus majandusoludele reageerimisel ning ettevõtetel riskide maandamisel. Rohkem tulu saab ühiskond siis, kui ära kasutatud taastumatust ressursist loodakse kõrgemat väärtust.

Väliskulude väljaarvutamise järel tuleb vajadusel korrigeerida ka keskkonnatasusid, et need kajastaksid piisavalt täpselt ka olulisi mõjusid keskkonnale, inimesele jt. Väliskulude väljaarvutamine võimaldab kujundada keskkonnapoliitikat nii, et see reageeriks suurima mõjuga keskkonnakasutusele vajalikus määras ning vähem olulise osas võimaldataks keskkonnakasutust selle abil väärtuse loomiseks.

6.2. Saastetasumääras tehtavad muudatused

6.2.1. Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Saastetasumäärade tõstmine, eriti ohtlike ainete jaoks, suunab vähendama nende heidet ning pikas perspektiivis valida tehnoloogiaid, millega saastet oluliselt vähendatakse või välditakse. Saasteainete mõju elu- ja looduskeskkonnale avaldub nii läbi terviseprobleemide kui ka elurikkuse vähenemise või kahjustumise. Saasteainete heite vähendamine välisõhku toob kaasa tervisemõjude vähenemise piirkonna elanikele. Kohalikku häiringut tekitavate saasteainete heite vähendamine tõstab elanike heaolu ja vähendab lõhnahäiringut. Jäätmete ladestamise vähendamine võimaldab kasutada seda ressursi uute ressursside kasutusele võtmise asemel.

6.2.2. Mõju majandusele

Saastetasumäärad kehtestatakse seadusega, võttes arvesse rahvusvaheliste lepingutega võetud kohustuste ja Euroopa Liidu liitumisläbirääkimistel Eesti riigile võetud kohustuste täitmise ning asjakohaste riiklike investeeringute vajadust. Eelnõus on esitatud saastetasumäärad aastateks 2016-2025. Üldiselt jätkub saastetasumäärade järkjärguline tõus, mis toob kaasa majandusliku motivatsiooni säästa loodusvarasid ning vähem saastada. Seega jääb kehtima saastetasu kehtestamise eesmärk „saastaja maksab“ printsiibi rakendamine. Motivatsiooni säilitamiseks on oluline säilitada tasumäärade rahaline väärtus ajas, mistõttu nende muutmine vähemalt inflatsiooni võrra säilitaks samaväärse mõju kehtiva seadusega.

Eelnõu ettevalmistamisel analüüsiti seaduse mõju keskkonnakaitsele, riigieelarve ja kohalike eelarvete tuludele, tasumäärade kasvu mõju Eesti majandusele ja elanikkonnale.

Saastetasud kehtestatakse ette kümneks aastaks, mis annab ettevõtetele selguse ja kindluse keskkonnatõhususe hoobade planeerimiseks.

Õhusaaste vähendamise majanduslikuks ergutamiseks on kõige suurem kasv ette nähtud ohtlike välisõhu saasteainete määrade kohta. Hetkel maksavad 78% selle valdkonna tasudest energiatootjad. 2015. aasta prognoosis maksavad elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamisega tegelevad ettevõtted 10 mln eurot. Määrade tõus kehtivate heitkogustega sellel juhul moodustab keskmiselt ~ 2 mln eur aastas, kuni saasteainete koguseid vähendatakse. Määrade tõus on selle majanduse sektori jaoks väga oluline majandushoob, mis toetab tõhusa tehnoloogia rakendamist ning taastuvate energiaallikate kasutamist.

Lisaks avaldub seadusega ka positiivne mõju nendele ettevõtetele, kes on ETS-iga liitunud, kuna nende puhul ei maksustata alates 2016. a CO₂ heidet ETSiga hõlmatud koguse eest. Sektori välisõhu saastetasud vähenevad vähemalt ~20% aastas mis on hinnanguliselt 1,8 miljonit eurot. Kuna saastetasudes muudatuste mõjust üle 70% kirjeldab ära põlevkivisektor, siis siin ja edaspidi on esitatud mõju olulisematele toodangutele ehk õlile ja elektrile. Muu mõju tuuakse välja eraldi hinnanguna.

Tabel 3. Välisõhu saastetasud toodanguühikutele

Toodang	mü	2015	2020	2025
müüdnud põlevkivielektrile	sent/kWh	0,06	0,11	0,18
toodetud põlevkiviõlile	€/tonn	1,43	2,40	3,67
muu soojustoodangu ühikule (v.a. põlevkivi)	sent/kWh	0,04	0,10	0,15

Tabelist 3 nähtub, et välisõhu saastetasud toodanguühikule on väikesed, seega kiire kasvu muutus ei mõjuta toodanguühiku kulusid 10 aasta jooksul oluliselt. Samas tuleb sektorile mõjuvaid tasusid vaadata tervikuna, mistõttu on allpool toodud välja ka kõigi keskkonnatasude koondmõju aastatel 2015, 2020, 2025.

Keskmiselt moodustavad välisõhu saastetasud soojustootmise ettevõtjatel ~2% ärikuludest. Seega on mõju soojusemüügi hinnale määrade tõusust minimaalne. Välisõhu saastetasude kasvust keskkütte maksumusele avalduva mõju hindamiseks leitakse potentsiaalne maksimaalne mõjuulatus. Ühelt poolt on võimalik, et leibkondadele ei avaldu mingisugust mõju kui ettevõtted korvavad saastetasude tõusust tuleneva lisakulu enda kasumi arvelt. Teise äärmusena on võimalus, et ettevõtted jätavad kogu saastetasude tõusuga kaasneva lisakulu 100%liselt tarbijate kanda. Mõju väljaarvutamisel kasutatakse eeldust, et ettevõtted jaotavad ühe maakonna piires tekkinud saasteainete kogustelt makstud tasu laiali selle sama piirkonna tarbijatele. Keskkütte maksumuse keskmine kasv oleks sel juhul 2020. aasta 1~1,4 eurot kuus. Siinkohal ei ole arvestatud CO₂ tasu kohustuse kadumist ETS ettevõtetele. CO₂ tasu kasv 20% aastas kirjeldab mõjust soojusetootmisele 50%. Kuna CO₂ tasust moodustas vabastatud kogus ¾ ETSi kuuluvate ettevõtete põhjal, siis võib hinnata, et kogumõju on CO₂ osas neljandik hinnangust ja kokku ca 1 euro lisakulu kuus majapidamise kohta, kui muud kulud jääksid samaks.

Veekaitse saastetasu määrad kasvavad järk-järgult. Sellega saab saastajatele aegsasti teatavaks võimalus valmisolekul veekaitseesse investeerida või säilitada puhastusseadme senine tõhusus. Eestis maksavad 58% veesaastetasusid vee-ettevõtted, see on ~3 mln eurot 2015. aastal. Veesaastetasude osakaal vee-ettevõtete ärikuludes moodustab keskmiselt 4%, aga kõik keskkonnatasud, koos vee erikasutusõiguse ja õhusaaste tasudega ~9%. Ettevõtete müügituludes moodustavad need ~5%. Veesaastetasude kasv on vahemikus 1%-10% kõige ohtlikumate ainete puhul, mille heidet tuleb vältida. Keskmine kasv jääb siiski 5% või madalamaks, sest saasteained,

mida on suures koguses, nagu BHT7 ja heljum, kasvavad vaid 1% aastas. On võimalik, et leibkondadele ei avalda muudatused mingisugust mõju, kui ettevõtted ei kanna veetasude tõusust tulenevat lisakulu tarbijatele ning korvavad selle enda kasumi arvelt. Ärikuludest 4% muutmine alla 5% aastas tasandub pigem üldise inflatsiooniga. Kui kasv siiski täielikult tarbijale üle kanda ja eeldada teiste kulude fikseeritust, kasvavad vee- ja kanalisatsiooni teenuste müügihinnad alla 1% aastas. Samas on vee-ettevõtete keskmine tulusus kõrge (isegi üle 30%), mistõttu võimekus kulude katmiseks või investeerimiseks on olemas.

Veesaastetasu määrade kehtestamisel on lähtutud eeskätt saasteaine ohtlikkusest, kuid arvesse on võetud ka vajadust katta veeteenuse kulud ning koguda raha veekaitsemeetmete rahastamiseks, kuna valdkond vajab kõige rohkem raha avaliku sektori veemajanduse infrastruktuuri jätkusuutlikuks korraldamiseks. 30% vee-ettevõtetest maksavad tasu ikka veel üle loa saastamise eest.

Mõju põlevkivitööstusele on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Veesaastetasude mõju toodangu ühikule

	mü	2015	2020	2025
müüdnud põlevkivielektrile	sent/kWh	0,04	0,05	0,06
toodetud põlevkiviõlile	€/tonn	0,24	0,29	0,33

Veesaastetasude keskkonnatasud toodanguühikule on veel väiksema rolliga kui välisõhu saastetasud ja võib nentida, et mõju ühiku kohta jääb väikeseks ka aastal 2025. Samas peavad veesaastetasud siiski koos teiste keskkonnatasudega andma suunise, missuguseid aineid vähendada või vältida. Kuna veesaaste ei ole sektori puhul suurim keskkonnamõju, on tagasihoidlikum roll põhjendatud.

Jäätmete ladestamise tasud kasvavad tava- ja olmejäätmete jaoks 5% aastas. Viimase kolme aasta jooksul on tänu tava- ja olmejäätmete ümbertöötlemisele ladestatud kogused vähenenud kolmekordselt. Aastaks 2015 on prognoositud, et ladestamine ulatub ~50 tuhande tonnini aastas. Tava- ja olmejäätmete ladestamise osas ei anna 5% tasumäärade kasv ettevõtjate äritegevuses suuri lisakulusid, samas jääb motivatsioon keskkonnasõbralikuks käitlemiseks.

Jäätmete ladestamise osas on põlevkivisektorile ette nähtud minimaalne 1%-line kasv aheraine ja ohtlike jäätmete, sh põlevkivi lend- ja koldetuha, keskkonda viimisele esimestel aastatel, kuid kiirenev kasv alates 2021 aastast. Sellega antakse ettevõtetele rohkem aega keskkonnakaitsemeetme kavandamiseks ja rakendamiseks oma vahenditest.

Mõju põlevkivitööstustele on esitatud tabelis 5.

Tabel 6. Jäätmete ladestamise mõju toodangu ühikutele

	mü	2015	2020	2025
müüdnud põlevkivielektrile	sent/kWh	0,27	0,28	0,34
toodetud põlevkiviõlile	€/tonn	4,2	4,4	5,3

Koondmõjud

Eelnõus ettenähtud saastetasude määrade keskmine tõus on 5-8% aastas ja see ei põhjusta suurima maksja ehk põlevkivitööstuse kasumites kuigi suurt langust. Saastetasude koondmõju põlevkivitööstuse olulisemale toodangule on esitatud tabelis 7. 10 aastaga kasvab õli tonni jaoks kulu **3,4 euro** võrra, kui ei muututa efektiivsemaks ja saasteheide välisõhku ei vähene. Elektri jaoks kasvab kulu kWh hinnas **0,02 senti** võrra. Selline muutus on leitud ühikupõhiste arvutuste alusel

ehk ühe toodanguühiku keskkonnakasutust (saaste kogus, jäätmete kogus) on tasustatud vastavalt muudatusettepanekutele. Toodangu hinda võib tulususe analüüsiks varieerida nii negatiivse kui positiivse stsenaariumi järgi. Mõlemal juhul jääb mõju marginaalseks ja 1,5% piiridesse 2025. aastal, **kui keskkonnakasutus ei vähene, mis on aga muudatuse eesmärgiks.**

Tabel 7. Saastetasude koondmõju põlevkivisektori toodanguühikule

	mü	2015	2020	2025
müüdnud põlevkivielektrile	sent/kWh	0,037	0,044	0,058
toodetud põlevkiviõlile	€/tonn	5,826	7,051	9,314

6.3. Kalapüügiõiguse tasu

Mõju majandusele ja riigi tuludele

Kalapüügiõiguse tasu piirmäärade täpsustamise ja tõstmise mõju hindamiseks toome esile, et 2012. aastal laekus riigieelarvesse ranna ja sisevete püügist 355445,47 eurot. Kui keskkonnatasude muudatused oleksid tol ajal jõus olnud, olnuks 2012. a laekumine olnud 425909,2 eurot. 2012. aastal rahastati Läänemeres ning siseveekogudel kaluri kalapüügiloa alusel püütavate kalaliikide uuringuid, kalade noorjärkude veekogudesse asustamise toel kalavarude taastootmist ning kalade kudealade parandamist ja järelevalvet käsitlevaid KIKi projekte ligikaudu 430 tuhande euro ulatuses. Kulutused keskkonnakaitsele ületavad praegu tasude laekumist. Muudatuse tulemusena viiakse tulud kalapüügiõiguselt KIKist finantseeritavate kulutuste tasemele lähemale.

Püügivahendi kasutamise miinimumtasu tõstmine ühele eurole oleks mõjutanud 2012. aastal 4895 püügivahendit 48077-st ja suurendanud riigi sissetulekut 245 euro võrra. Alampiiri seadmine ühele eurole lihtsustab ka loaandjate tööd. 2014. aastal oleks summa kõrgemate piirmäärade tõttu suurenenud 204 euro võrra ja mõjutanud 4090 püügivahendi kasutamist.

Ühe tonni tasu ülemmäära tõstmine 100 eurole mõjutab põhiliselt kaugpüüdjaid väljaspool Läänemerd asuvates piirkondades, kust püügiõiguse tasudest laekus riigieelarvesse 2012. aastal 216 392,53 eurot, laekumine võinuks aga olla 220 000 eurot.

Püügivahendi kasutamise maksimaalse tasu kehtiv piirang 128 eurot mõjutab eeskätt Läänemeres kastmõrraga püüdjaid. Kaluritele on kõige tulusam püüda räime rannikumere püügivahenditest just kastmõrraga. 358 kastmõrra kasutamise korral oleks püügiõigustasu arvutamise aluseks 2,4% asemel 4% püügivahendiga keskmiselt püütud kalakoguse harilikust väärtusest, mis oleks 2012. aastal suurendanud riigi tulusid 20 649 euro võrra. 2014. aastal oleksid riigi tulud kõrgemate piirmäärade kehtimisel suurenenud 25 705 euro võrra.

Püügiõiguse tasu põhjanooda ehk mutniku kasutamise eest Peipsi järvel mõjutab 20 püügivahendi kasutajat. Mutnik on Peipsi järve kalavarusid kõige rohkem survestav püügivahend, millega olenevalt aastast ja sügiseks (mutnikupüügi hooajaks) järele jäänud kalakvootidest võib Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ära kasutada kuni 45% mõne liigi püügivõimalusest. Seepärast kehtestatigi kunagi küllaltki kõrged tasude piirmäärad. Aastatega on kala hinnad nii palju muutunud, et näiteks 2014. aastaks lubatud maksimaalne tasu 2556 eurot moodustab 2012. aastal püügivahendiga keskmiselt püütud kalakoguse harilikust väärtusest vaid 2,6%. Seetõttu jääb riigil saamata 4%-määrast lähtudes 25 866 eurot. Selle võrra oleks olnud võimalik proportsionaalselt alandada teiste

püügivahendite kasutamise tasusid, kuna Peipsi piirkonnas on tulud ja kulutused uuringutele ning järelvalveprojektidele enam-vähem tasakaalus. 2012. aasta riigi sissetulekuid see muudatus mõjutanud ei oleks, kuna 2010. aasta erakordselt lühikese püügihooaja tõttu jäi 4%-ga tehtud arvutus natuke alla keskkonnatasude seaduses alampiiriks seatud tasumäära. Muudatuse mõju on seega ühe loa kohta väike, kuid summaarselt võimaldab kompenseerida uuringute, kalavarude taastootmise, järelvalve ja kudealade parandamise kasvanud kulusid.

Muudatused mõjutavad positiivselt keskkonda ja vähesel määral kalapüügiloa omanikke, samuti annavad võimaluse võrdseks kohtlemiseks tasude kujundamisel. Muudatus tõhustab loahaldurite tööd ja vähendab ebavajalikku halduskoormust.

6.4. Kõrgendatud keskkonnatasu puudutavad muudatused

Kõrgendatud tasumäära rakendamine ka loas määratud mittekaevandatava maavaravaru kaevandamise korral seab mittekaevandatavat maavaravaru kaevandanud kaevandaja võrdsesse olukorda teisi kaevandamisloa tingimusi rikkunud kaevandajatega ning rakendatakse viiekordset tasumäära.

Muudatusel on positiivne mõju kaevandamistegevuse järelvalve käigus tuvastatud rikkumiste menetlemisele Keskkonnaametis. Lisaks KeTSi muudatuse sisseviimisele on vajalik ka keskkonnaministri 5. aprilli 2011. a määruse nr 22 „Keskkonnatasu deklaratsiooni vormid ja nende täitmise ning maavaravaru kaevandamise mahu aruande esitamise kord“ § 1 punktis 4 nimetatud deklaratsiooni muutmine ning keskkonnalubade infosüsteemi arendus kõrgendatud määra rakendumiseks.

6.5. Loata tegevuse eest keskkonnatasu arvutamise ja deklareerimise kohustuse seadmine

Muudatusega kaasneb peamiselt mõju riigiasutuste töökorraldusele. Mõjutatud on ka keskkonnakasutajad, kes peavad hakkama esitama keskkonnatasu deklaratsioone ka juhtudel, mil see siiani vajalik ei olnud.

Keskkonnakasutajatele loata tegevuse eest keskkonnatasu arvutamise ja deklareerimise kohustuse seadmisel on muudatuse mõju positiivne esiteks just Keskkonnaameti halduskoormuse vähenemise tõttu. Väheneb töö hulk, mida praegu tehakse vähetähtsate rikkumiste korral, mil keskkonnakasutaja saaks ka ise oma keskkonnakasutuse mahtu deklareerida ja tõendada. Positiivne mõju kaasneb loata tegevuse deklareerimise võimaldamisega hoolsatele keskkonnatasu maksjatele, kelle loata tegevuse põhjused võivad olla erinevad, kuid kes soovivad oma tegevusest riigile teada anda ning ka selle eest tasu maksta. Selline korraldus võimaldab Keskkonnaametil nõuda loata tegevust tõendavate ja keskkonnakasutuse või saastamise ulatust iseloomustavate faktide, dokumentide ja muu olulise materjali esitamist, mis on aluseks keskkonnakasutuse ulatuse määramiseks. Kehtiva seaduse järgi ei ole loata tegutsejal kohustust oma tegevuse üle arvet pidada ega seda deklareerida ning isegi soovi korral oma tegevust loa puudumisest hoolimata deklareerida, peab keskkonnatasu määramist täismahus menetlema Keskkonnaamet. Muudatuse jõustumisel saab loata tegutseja esitada keskkonnatasu deklaratsiooni paberil või elektroonilist andmesidet kasutades digitaalallkirjastatult

ning Keskkonnaamet sisestab need andmed loata tegevuse deklaratsiooni kujul keskkonnalubade infosüsteemi, mille alusel tekib ettevõttel kohustus tasuda keskkonnatasu.

Keskkonnaamet kontrollib loata tegevuse deklaratsiooni ning kui tekib kahtlus esitatud andmete õigsuses, võib alustada keskkonnatasu määramise menetlust, kuna MKSi § 92 lõikes 1 sätestatud õigus määrata loata tegevuse korral keskkonnatasu säilib.

Muudatuse tõttu loata tegevuse keskkonnatasu arvutamise alused ei muutu ega erine loaga tegevuse tasu arvutamise alustest. Loata tegevuse korral arvutuse eritingimusi ei ole, kuid probleeme võib tekkida seal, kus tasu määramine eeldab mõõdistusi. Näiteks vee saastetasu arvutamiseks saadud mõõtmistulemust võib kasutada tulevate perioodide jaoks, kuid selle tagasiulatuvas kasutamise ei ole otseselt lubatud, kuigi just loata tegevuse korral oleks sellest kasu. Sellise muudatuse sisseviimist võib kaaluda edaspidi, pärast siin käsitletud muudatuse jõustumist.

Loata tegevusega kaasnevad kitsaskohad on ettevõtte vastutusel ning loata tegevuse deklareerimise võimaldamine on vajalik etapp loa taotlemiseni jõudmiseks ja vajalike muudatuste tegemiseks. Muudatus toob kaasa ka üldise teadlikkuse kasvu ning loomanike arvu kasvu, kuna ettevõtete teavitamine keskkonnatasu deklareerimise vältimatust vajalikkusest (enam ei ole võimalik oodata, kuni Keskkonnainspeksioon või Keskkonnaamet tegevuse avastab ja tasu määramist ise menetlema hakkab) paneb ka seni teadmatuses loata tegutsenuid seaduse kohaselt toimima ja vajaduse korral luba taotlema. See võib suurendada ka riigi tulusid keskkonnatasude laekumise tõhustamise kaudu ning vähendab oluliselt Keskkonnaameti halduskoormust ebavajalike menetluste lõpetamise ning järelevalvetegevusele keskendumise võimaldamise kaudu.

6.6. Saastetasu asendamise lepingut puudutavad muudatused

Paindlikumaks muudetakse saastetasu asendamise lepingu jõustumise aja määramine. Saastetasu asendamist arvutatakse seni lepingu sõlmimise kvartali esimesest kuupäevast arvates. Saastetasu maksja ja keskkonnaministri vahel lepingu sõlmimisel võimaldatakse määrata ka kvartal, millest alates leping jõustub, ning mis kvartalist alates saab saastetasu asendamist arvutada. Eelnõukohase seaduse jõustumise järel saab saastetasu asendamise lepingus määrata lepingu jõustumise alguseks saastetasu asendamise lepingu (edaspidi *leping*) sõlmimise kvartalile eelneva kvartali esimese päeva, lepingu sõlmimise kvartali esimese päeva (praegu kehtiva korra kohaselt) või lepingu sõlmimisele järgneva kvartali alguspäeva.

Muudatus on vajalik, kuna praegu sõltub lepingu jõustumise aeg ainult sellest, mis kvartalis leping sõlmitakse. Lepingu jõustumisest sõltub aga ka saastetasu asendamise aeg ning asendatavateks loetakse vaid need investeeringud, mis on tehtud lepingu jõustumisest arvates. Kehtiva korra juures vähendab lepingu jõustumise määramine saastetasu maksja kindlust selles osas, kas investeeringut võib alustada juba jooksvas kvartalis (eeldatakse, et leping jõutakse selles kvartalis sõlmida). Kui aga lepingu sõlmimine peaks viibima täpsustamist vajavate asjaolude tõttu või menetluse kestuse tõttu, võivad saastaja investeeringutele tehtud kulutused selles kvartalis jääda lepingu kehtivuse perioodist välja ja neid ei loeta asendatavaks.

Seadust täpsustatakse ka selles osas, kuidas toimub saastetasu asendamine kvartalite kaupa. Kehtiva seaduse järgi ei ole selge, kas igas kvartalis peab lisaks kvartaliaruande kinnitamisele võtma arvesse ka selles kvartalis tehtud investeeringute maksumust ning arvutama kvartalis tehtud kulutustest lähtudes asendatava summa. Investeeringute maht, jaotus investeerimisperioodi jooksul ning teostamine sõltub saastaja tegevuse eripärast. Võrdselt peab kohtlema nii neid saastetasu maksjaid, kellel on võimalik investeeringud jaotada investeerimisperioodi kestel ühtlaselt, kui ka neid, kelle investeering toimub suures mahus ühes kvartalis, millele eelneb põhjalik projekteerimistöö ning järgneb pikaajaline investeeringu juurutamine.

Kehtiva seaduse järgi võivad viimati kirjeldatud investeerimisviisi korral asendamata jääda esimeste kvartalite saastetasud, sest projekteerimise perioodil reaalseid kulutusi ei tehta, või näiteks tarnijast tulenevatel põhjustel tekivad investeeringu teostamisel viivitused, mille tõttu lükkuvad tööd järgmistesse kvartalitesse. Kvartaliaruandes esitatakse sellisel juhul tõendid investeeringutega seotud tegevuse kohta ning kulud (mida ei pruugi üldse olla). Juhul kui kulusid tehtud ei ole, kvartaliaruanne küll kinnitatakse, kuid kehtiva korralduse järgi saastetasu sellisel juhul ei asendata. Paindlikkus tõstab meetme tõhusust ja vähendab samaväärselt meetme rakendajate kulusid keskkonnatasudele.

Paindlikumaks muudetakse ka Keskkonnaameti tegevust lepingu tingimuste kontrollimisel. Ettevõtetele soodsamaks muutub see, et asendatakse kogu saastetasu lepingu sõlmimise hetkest kuni omafinantseeringu kulude tasemeni, selle asemel, et iga kvartal asendada vaid selles kvartalis tehtud investeeringu kulu omafinantseeringu mahus.

6.7. Liiva ja kruusa kaevandamisel kaheosalise tasu rakendamise mõjud

Üleminekuaeg on kolm aastat. Selle aja jooksul saavad ettevõtted korrigeerida kaevandada võetud koguseid, anda loa üle huvitatud osapooltele või vajadusel alustada korrastamisega, kui karjääri ei peeta perspektiivikaks, ning selle üle anda riigile. Need tegevused on vajalikud eeldusel, et karjääris kaevandatakse alla 10% keskmisest aastamäärast. Kaevandamisel 10% või rohkem loaga võetud kaevandatavast varust aastast ei avalda muudatus ettevõtetele majanduslikku mõju.

Juhul kui säiliks tänane olukord ja kaevandajad ei vaata lube üle, säilib kasutuseta seisvate karjääride hulk, siis oleks mõju aastal 2020 hinnanguliselt 4 miljonit eurot. Seega 4 miljonit eurot on see motivatsioon, mis suunab sektorit hindama seda, missugune on lähiaastate tegevusplaan ning kuivõrd vastab kaevandada võetud varu kogus sellele plaanile ja majanduslikele oludele.

6.8. Maapõueseaduse muudatustega seotud mõjud

6.8.1. Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse tuludele

Nii maardlate jaotusest loobumise kui ka sellega seonduv osalise maavara omandist loobumise peamine mõju avaldub keskkonnatasude valdkonnas. Kõikides kohalikes maardlates kaevandatava maavara kaevandamisõiguse tasu, kui maavara kuulub riigile, laekub käesoleval ajal kohalikku eelarvesse. Kuna eramaal paikneva eraomandis oleva maavara kaevandamise õiguse eest tasu ei

nõuta, siis kehtiva seaduse alusel kohaliku eelarvesse laekuv kohalike maardlate kaevandamisõiguse tasu peab tekkima kas riigimaal kaevandamisest või riigile kuuluva maavara kaevandamisest. Kogu arvestatud maavara kaevandamisõiguse tasu maht nii üleriiklike kui kohalike maardlate kohta moodustas 2012. aastal ~ 31,9 mln eurot. Sellest ~ 12,5 mlnt eurot laekus kohaliku eelarvesse, sh ~ 8,7 mln eurot üleriigilistest maardlatest ja ~ 3,8 mln eurot kohalikest maardlatest. Jättes kõrvale põlevkivi, mida on vaid üleriigilises maardlas, ning savi, mille kaevandamise maht ja laekuv tasu on väga väike, siis ülejäänud maavarade (dolokivi, lubjakivi, turvas, liiv ja kruus) kaevandamisõiguse eest maksti 2012. aastal ~ 6,7 mln eurot. Sellest kohaliku eelarvesse ~ 4,1 mln eurot ja riigieelarvesse ~ 2,5 mln eurot. Märgime siinjuures veel kord, et maavara kaevandamisõiguse tasu tuleb maksta ainult riigile kuuluva maavara kaevandamisel, st aluspõhja maavara kaevandamisel, üleriigilises maardlas kaevandamisel ja riigimaal kaevandamisel. On tähelepanuväärne, et kõikide teiste (peale põlevkivi) maavarade kaevandamise eest kokku saab riik aastas tulu kõigest 2,5 mln eurot, seda hoolimata asjaolust, et reeglina toimub kaevandamine ka riigile kuuluval maal. Kuna kõik kruusamaardlad on kohalikud maardlad, siis riigile ei laeku kruusa kaevandamisest midagi, kohalikesse eelarvetesse aga ~ 1 mln eurot. Liiva kaevandamisel makstakse kohaliku eelarvesse ~ 1,3 mln eurot, riigieelarvesse aga 0,3 mln eurot.

6.8.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Kuna maapõueseaduses tehtavate muudatustega antakse geoloogilise uuringu loa, üldgeoloogilise uurimistöö loa ja kaevandamisloa andmine tervikuna Keskkonnaametile, korraldatakse selles osas ümber ka Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti töö. Keskkonnaministeeriumis lubade andmisega seotud töökohad antakse üle Keskkonnaametile koos vastava palgafondiga.

6.8.3. Keskkonnamõju

Samuti kaasneb muudatusega positiivne mõju seoses sellega, et liiva ja kruusa pikka aega kasutuseta seisnud karjääride kohta koguneb kaevandamisõiguse tasu maksmise ja mittemaksmise ning üleminekuperioodi jooksul informatsiooni, eeldama peab, et osa karjääre korrastatakse ja antakse riigile tagasi nende otstarbeta lahti hoidmise asemel. Samuti avaldab kaevandamisõiguse omamise tasu kehtestamine positiivset mõju ka tulevikus avatavate karjääride planeerimisele ning nende majandusliku otstarbekuse põhjalikumale hindamisele.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

7.1. Kulud

Seaduse rakendamisega kaasnevad kulud keskkonnalubade infosüsteemi arendamiseks, et oleks võimalik märkida seirekohustuse nõude täitmist (§ 1 p 28 tehtav muudatus). Kulude suuruse hindamine toimub koos keskkonnalubade infosüsteemi üldise arendamisega, eeldatavalt on kulutused väikesed ja kaetavad infosüsteemi arendamise üldistest kuludest..

7.2. Võimalikud tulud

Kui tegemist on loata tegevusega, võib seaduse rakendamine tõhustada keskkonnatasu laekumist.

Tõhustub järelevalve jäätmete taaskasutuse üle (taaskasutuse korral saastetasu ei nõuta) ning rikkumiste avastamine võib suurendada riigi tulu, kui tegevus, mis oli seni esitatud taaskasutusena, osutub jäätmete kõrvaldamiseks ja selle eest nõutakse saastetasu. Samuti võib kaasneda tulu, kui seni juhiti saasteaineid suublasse ja rakendus koefitsient 0,5, kuid edaspidi peab selle rakendamiseks olema täidetud seirekohustus. Seaduse rakendamine võib tõhustada keskkonnatasude maksmist loata tegevuse korral ning suurendada aja jooksul loomanike hulka.

7.3. Prognoositavad tulude muutused

Kalapüügiõiguse tasude piirmäärade kõrgemal tasemel kehtimise tõttu oleksid riigi tulud 2014. a suurenenud hinnanguliselt 100 000 euro võrra. Sama suurusjärku võib eeldada ka järgmiste aastate jaoks.

Veesuublakoeffitsientide süsteemi täiendamisest laekub edaspidi riigieelarvesse hinnanguliselt 340 tuhat eurot rohkem veesaastetasusid ja sellest 35% KIKi.

Kõrgendava koefitsiendi rakendamise kaotamine Haapsalus, Kuressaares, Narva-Jõesuus ja Pärnus vähendab laekuvaid välisõhu saastetasusid hinnanguliselt 200 tuhande euro võrra 2015. aastal.

CO₂ tasu kehtimine vaid non-ETS käitistele vähendab riigieelarvesse laekuvat CO₂ tasu 1,8 miljoni euro võrra.

Liiva ja kruusa kaevandamisõiguse omamise tasu kehtestamine võib kasvatada KOVide tulusid 2019. aastal, kui kaevandajad enda tegevust ümber ei korraldaks ja pooled loomanikud kaevandaksid alla 10% kaevandamisõiguse tasust, hinnanguliselt 4 miljoni euro võrra. Selge on aga, et muudatuse eesmärgiks ongi suunata üleminekuaja jooksul enda tegevust ümber korraldama ja vajadusel karjääre üle andma või korrastama. Seega on eeldatav mõju siiski oluliselt väiksem.

Saastetasude muutmise mõju riigieelarvele, KOVidele ja KIKile ning võrdlus kehtiva süsteemiga on toodud tabelites allpool. Kokku laekub saastetasusid 2020. aastal 18 miljonit eurot rohkem ja 2025. aastal, kui heide ei vähene, 41 miljonit eurot rohkem. Reaalne on eeldada, et saastetasud vähenevad nii rakenduva keskmiste põletusseadmete direktiivi tõttu kui ka ettevõtete keskkonnainvesteeringute ja puhtama tootmise tõttu. Toodud prognoosid illustreerivad muudatuse mõju eelkõige aastani 2020.

Kokku laekub prognoosi järgi seaduse muudatustega seotud saastetasusid 2016. aastal võrreldes 2015. aasta prognoosiga 3,9 miljonit eurot rohkem, ehk kõigi maksjate kulud kokku suurenevad 3,9 miljonit eurot. Kokku moodustavad saastetasud 2016. a 51 miljonit eurot ja aastal 2020 65 miljonit eurot, kui keskkonnatasutus ei vähene. Antud on ka prognoos aastani 2025, kuid seda tuleb võtta reservatsiooniga, sest 10 aastat ette keskkonnakasutuse prognoosimine samade kogustega ei anna korrektset tulemust. Muudatuste tagajärjel eeldatakse keskkonnakasutuse vähenemist ja mõju avaldub väiksemas mahus.

Tabel 8. Saastatase määrade muutmise mõju (mln eur)

Valdkond	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jäätmed	30	31	32	32	32	33	34	35	36	38	40
Kasv		5%	1%	1%	1%	1%	3%	3%	4%	5%	5%
Õhusaaste	11	13	15	18	21	24	26	29	32	35	39
Kasv		17%	15%	15%	16%	15%	11%	10%	10%	10%	10%
Veesaaste	6	7	7	7	7	8	8	8	8	9	9
Kasv		6%	4%	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	3%

Tabel 9. Välisõhu saastetasude jaotus (mln eur)

	2015	2016	2020	2025
Välisõhu saastetasud kokku	11,5	13,4	23,7	38,6
<u>Jaotus kehtiva seaduse alusel</u>				
KOV	0,0	0,0	0,0	0,0
KIK	4,3	4,3	4,3	4,3
RE sihtfinantseerimata	7,2	9,1	19,4	34,3
<u>Eelnõu jaotus</u>				
KOV	0,0	1,7	3,8	5,5
KIK	4,3	4,1	7,0	11,6
RE sihtfinantseerimata	7,2	7,6	13,0	21,5
vahe välisõhu saastetasude osas				
KOV	0,0	1,7	3,8	5,5
KIK	0,0	-0,2	2,7	7,3
RE sihtfinantseerimata	0,0	-1,5	-6,5	-12,8

Tabel 10. Veesaastetasude jaotus (mln eur)

	2015	2016	2020	2025
Veesaastetasud kokku	6,3	6,6	7,7	8,9
<u>Jaotus kehtiva seaduse alusel</u>				
KOV	0,0	0,0	0,0	0,0
KIK	3,2	3,2	3,2	3,2
RE sihtfinantseerimata	3,1	3,4	4,5	5,8
<u>Eelnõu jaotus</u>				
KOV	0,0	0,0	0,0	0,0
KIK	3,2	2,3	2,7	3,1
RE sihtfinantseerimata	3,1	4,3	5,0	5,8
vahe veesaastetasude osas				
KOV	0,0	0,0	0,0	0,0
KIK	0,0	-0,9	-0,5	-0,1
RE sihtfinantseerimata	0,0	0,9	0,5	0,1

Tabel 11. Jäätmete ladestamise jaotus (mln eur)

	2015	2016	2020	2025
Jäätmete ladestamise tasud	29,7	31,3	32,8	39,7
<u>Jaotus kehtiva seaduse alusel</u>				
KOV	0,4	0,4	0,4	0,4
KIK	10,7	10,7	10,7	10,7
RE sihtfinantseerimata	19,0	20,6	22,1	29,0
<u>Eelnõu jaotus</u>				

KOV	0,4	0,3	0,4	0,5
KIK	10,7	10,8	11,4	13,7
RE sihtfinantseerimata	19,0	20,1	21,1	25,5
vahe				
KOV	0,0	-0,1	0,0	0,1
KIK	0,0	0,1	0,6	3,0
RE sihtfinantseerimata	0,0	-0,4	-1,0	-3,5

Tabel 12. Keskkonnatasude muudatuste koondmõju koos määruste mõjuga

	KEHTIV PROGNOOS				Ettepanek									
	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Keskkonnatasud kokku	97 533	102 145	105 208	108 374	106 434	110 576	115 091	120 121	125 458	131 497	138 060	145 302	153 365	162 062
<u>I. Laekumised</u>	16	16	16	17	18	18	19	20	21	22	23	24	25	27 313
<u>KOV-dele</u>	355	622	871	128	022	831	571	456	858	487	579	744	987	
<u>II. Laekumised</u>	81	85	88	91	88	91	95	99	103	109	114	120	127	134
<u>RK-se</u>	178	523	337	246	411	745	520	666	600	010	482	559	378	749
Jäätmed	23 005	24 580	25 330	26 104	30 965	31 326	31 692	32 065	32 444	33 295	34 325	35 634	37 332	39 197
Õhusaaste	13 889	14 758	15 200	15 656	11 731	13 399	15 455	17 827	19 935	22 545	24 800	27 280	30 008	33 009
Veesaaste	6 272	6 605	6 803	7 007	6 633	6 872	7 122	7 383	7 656	7 907	8 155	8 410	8 675	8 948
Maavara kaevandamisõiguse tasu	28 278	29 472	30 548	31 665	29 549	30 479	31 444	32 441	33 471	34 984	36 719	38 541	40 454	42 464
Vee erikasutustasu	9 734	10 108	10 456	10 814	9 533	9 669	9 808	9 949	10 093	10 279	10 483	10 693	10 909	11 132
<u>III. Laekumised</u>	46	51	54	57	57	59	62	64	67	70	74	78	82	87 587
<u>RE</u>	957	302	116	025	467	634	088	783	340	857	413	363	796	
<u>sihtfinantseerimata</u>														
Jäätmed	12 537	14 112	14 862	15 636	20 127	20 362	20 600	20 842	21 089	21 642	22 311	23 162	24 266	25 478
Õhusaaste	7 401	8 270	8 712	9 168	7 625	8 709	10 045	11 588	12 958	14 655	16 120	17 732	19 505	21 456
Veesaaste*	3 228	3 561	3 759	3 963	4 311	4 467	4 629	4 799	4 977	5 139	5 300	5 467	5 638	5 816
Maavara kaevandamisõiguse tasu	19 345	20 539	21 614	22 732	19 207	19 812	20 439	21 087	21 756	22 740	23 867	25 051	26 295	27 601
Vee erikasutustasu	4 446	4 820	5 168	5 526	6 197	6 285	6 375	6 467	6 561	6 682	6 814	6 951	7 091	7 236
<u>III SA KIK</u>	34 221	34 221	34 221	34 221	30 944	32 111	33 432	34 883	36 260	38 154	40 069	42 196	44 582	47 162

7.4. Riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus seaduse rakendamiseks

Kuna maapõueseaduses tehtavate muudatustega antakse geoloogilise uuringu loa, üldgeoloogilise uurimistöe loa ja kaevandamisloa andmine tervikuna Keskkonnaametile, korraldatakse selles osas ümber ka Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti töö. Keskkonnaministeeriumis lubade andmisega seotud töökohad antakse üle Keskkonnaametile koos vastava palgafondiga.

Täiendav riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus on seaduse rakendamiseks vajalik ohtlike saasteainete arvutamise meetodika väljatöötamise osas, keskkonnalubade infosüsteemi arendamise

osas, Keskkonnaametil, kui hakatakse uuendada ja üle vaatama kaevandamisõiguse lubasid, ning jaotuse puhul kohalikele omavalitsustele laekuva tulu arvutamiseks loas või keskkonnalubade infosüsteemi vajalike andmete kandmiseks.

8. Rakendusaktid

Eelnõust tulenevalt on vaja muuta järgmiseid alamakte:

Keskkonnaministri 1. märtsi 2006. a käskkiri nr 222 „Ülemiste järge pinnaveesüsteemi kuuluvatest veekogudest võetava vee erikasutusõiguse tasu jaotus“, mis on kehtestatud kehtiva KeTS § 13 lõike 3 alusel.

Eelnõuga antakse uued volitusnormid järgmise määruse andmiseks:

„Liiva ja kruusa kaevandamisõiguse omamise tasu arvutamise ja tasaarveldamise meetodika“.

Uue määruse kavand on esitatud seletuskirja lisas.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. jaanuaril 2016. a.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile, Põllumajandusministriumile, Rahandusministriumile, Sotsiaalministriumile, Eesti Linnade Liidule ja Eesti Maaomavalitsuste Liidule eelnõude kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu.

Arvamuse avaldamiseks saadetakse eelnõu Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliidule ja Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioonile, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Põllumeeste Keskliidule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Keit-Pentus Rosimannus

Minister